

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

WORKSHOPY KE ZVÝŠENÍ MOTIVACE ŽÁKŮ OBORU VZDĚLÁNÍ SOCIÁLNÍ ČINNOST

Publikace pro skupinu oborů 75 Pedagogika, učitelství a sociální péče

WORKSHOPY KE ZVÝŠENÍ MOTIVACE ŽÁKŮ OBORU VZDĚLÁNÍ SOCIÁLNÍ ČINNOST

Publikace pro skupinu oborů 75 Pedagogika, učitelství a sociální péče

Tato publikace byla vytvořena a vydána v projektu POSPOLU – Podpora spolupráce škol a firem, který je realizován v rámci Operačního programu Vzdělávání pro konkurenceschopnost. Tento projekt je spolufinancován Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem České republiky.

Více informací o projektu najdete na www.projektpospolu.cz

Autor: Radka Sirotková

Oponentura: Jana Kašparová, Hana Košuličová, Hana Květinská, Miluše Pořádková

2 Editor: Radek Hylmar

Návrh obálky: Michaela Houdková

Redakce: Lucie Šnajdrová

Jazyková korektura: Linda Braunová

Vydal Národní ústav pro vzdělávání, školské poradenské zařízení a zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků

Weilova 1271/6, Praha 10, 102 00

Praha 2015

ISBN 978-80-7481-094-7

OBSAH

1. ÚVOD.....	4
2. PROFIL ABSOLVENTA OBORU SOCIÁLNÍ ČINNOST A ÚČEL WORKSHOPŮ	6
3. NÁVRHY WORKSHOPŮ.....	8
3.1 Komunikační dovednosti (verbální komunikace)	8
3.2 Získávání informací – komunikační dovednosti (verbální).....	11
3.3 Neverbální komunikace	13
3.4 Analýza klienta	18
3.5 Kompetence absolventa v souladu s potřebami klienta.....	22
3.6 Sestavení portfolia absolventa	25
3.7 Jak nezkazit přijímací pohovor	27
3.8 Fiktivní přijímací řízení	29
3.9 Stigmatizace	33
3.10 Předsudky I.....	36
3.11 Předsudky II.....	39
3.12 Projekt krok za krokem	40
3.13 Konflikt 1: Úvod.....	46
3.14 Konflikt 2: Zdroje.....	49
3.15 Konflikt 3: Vedení konfliktu.....	52
3.16 Konflikt 4: Plody	55
4. ZÁVĚREM.....	58
5. PŘÍLOHY	59
Příloha č. 1: Doporučení pro záznam z odborné praxe	59
Příloha č. 2: Výčet kompetencí absolventa oboru sociální činnost	61
Příloha č. 3: Pyramida potřeb podle Maslowa	62
Příloha č. 4: Jak se kde žije	63
Příloha č. 5: Konflikt.....	64
Příloha č. 6: Jak to kdo slyší	65
Příloha č. 7: Spojte hvězdičky.....	66
Příloha č. 8: Pocity během konfliktu	67
Příloha č. 9: Dva osli.....	68
Příloha č. 10: Situace.....	69
6. LITERATURA.....	73

1. ÚVOD

Jedním z klíčových úkolů učitelů v oboru vzdělání Sociální činnost je podpora vnitřní motivace žáků k získávání praktických kompetencí. Problém je dán náročností práce i poměrně nízkým finančním ohodnocením pracovníků v sociální sféře a v pomáhajících profesích obecně.

Jaké metody práce, aktivity a postupy volit, aby práce s žáky nebyla pouhou „prací“, ale aby šlo o činnost, při které učitel dostává pozitivní zpětnou vazbu od žáků ve formě zájmu o zvolený obor?

Tato publikace si klade za cíl nabídnout učitelům v oboru Sociální činnost několik možností, jak netradičně pracovat s žáky, aby je vhodně motivovali, aby v nich probudili zájem o studovaný obor tak, aby je studium bavilo a měli zájem uvedené kompetence získávat i vlastní aktivitou.

4

Jedná se o workshopy, které pomáhají k získávání praktických dovedností a kompetencí potřebných k výkonu povolání v oblasti sociální péče, se zřetelem k rozvoji kompetencí komunikačních, osobnostních, sociálních a morálních, usnadňujících uplatnění absolventa oboru v praxi. Cílem workshopů je nácvik chování a jednání žáků v sebeprezentujících činnostech, procvičení v komunikaci, práce s nonverbálním projevem a jeho zvláštnostmi.

Jednotlivé workshopy jsou psány jako metodika pro činnost v rozsahu buď jedné vyučovací hodiny, nebo dvou souvislých hodin bez přestávky, ale i v rozsahu bloku několika hodin; vhodná časová dotace je vždy uvedena. Je také uvedeno, pro kterou věkovou skupinu žáků je aktivita vhodná (není-li určeno, je workshop vhodný pro všechny věkové skupiny).

Jde o zážitkovou pedagogiku, o metody používané v rámci osobnostní výchovy, o navázání a rozvoj spolupráce se sociálními partnery, o nácvik zpracování a vedení dokumentace, tedy o metody podporující vznik a upevnění dovedností, jejichž získání by žákům mělo usnadnit přechod od studia ke zvolené profesi.

Aktivity, které obsahují prvky zážitkové pedagogiky, je ideální provádět ve skupinách s maximálně 15 žáky. To je však ve škole často nemožné splnit, a proto je u příslušných workshopů uveden i vyšší počet žáků; při vyšším počtu účastníků je daná aktivita pro učitele obtížnější, ale přece jen realizovatelná.

Workshopy jsou realizovatelné např. v rámci odborných předmětů nebo volnočasových aktivit. V případě zařazení aktivit do ŠVP se doporučuje zaznamenat pouze výukovou metodu v rámci části Strategie výuky v některém z předmětů obsahového okruhu Přímá péče a osobní asistence, případně Sociální vztahy a komunikace nebo Sociálně-výchovná činnost. „Strategií výuky“ může být např. „prožitková pedagogika“ apod.

Hodnocení žáků formou známkování je vždy na zvážení, většinou není příliš vhodné, zejména v případě prožitkových technik je známkování v rozporu s cíli. Doporučuje se spíše slovní hodnocení, sebereflexe či jiná okamžitá zpětná vazba.

Každý workshop má v úvodu krátkou anotaci, která seznamuje uživatele s obsahem, dále je zde stanoven orientačně jeho časový rozsah, cíle, ke kterým směřuje, je popsán postup od zahajovací motivační aktivity přes navržené konkrétní vhodné techniky až po společnou závěrečnou reflexi včetně doporučených otázek, které jsou výstupem každého workshopu. Zmíněná časová dotace je však pouze orientační. Především proto, že každá aktivita je individuální a není předem jasné, jak budou žáci reagovat a kolik času si která aktivita vyžádá. Z toho důvodu není nutné realizovat workshop celý. Nicméně je velmi důležité, aby byl každý workshop zakončen závěrečnou reflexí, protože žáci by měli mít možnost se v závěru k aktivitě vyjádřit (doporučené formy vyjádření jsou popsány u daných workshopů).

2. PROFIL ABSOLVENTA OBORU SOCIÁLNÍ ČINNOST A ÚČEL WORKSHOPŮ

Obor sociální činnost připravuje žáka na trh práce tak, aby nacházel uplatnění jako odborný pracovník sociální péče městských úřadů, správ sociálního zabezpečení, aby uměl zajišťovat samostatně nebo v týmu sociální služby v rezidenčních a terénních službách, byl připraven provádět přímou obslužnou činnost, byl schopen vést výchovnou nepedagogickou činnost směřující k obnovování a upevňování sociálních návyků a sebeobslužných činností.

Potřebné odborné kompetence získává žák v odborných předmětech zaměřených na teoretické znalosti a praktické dovednosti v uvedených oblastech. Důležité a z hlediska možnosti uplatnění na trhu práce možná i nejdůležitější je získání praktických kompetencí. K prohloubení teoretických poznatků a jejich obohacení o praktické dovednosti a návyky dochází používáním vhodných metod práce, předáváním zkušeností ze sociální oblasti, ale i během odborné a učební praxe. K rozvoji praktických kompetencí přispívá i účast žáka na exkurzích, besedách, seminářích a workshopech pořádaných školou ve spolupráci s institucemi zabývajícími se poskytováním sociálních služeb. Všechny tyto oblasti musí být spolu propojeny a smysluplně na sebe navazovat.

K ujasnění toho, co je to kompetence a jaké vlastně jsou kompetence absolventa oboru, může sloužit workshop Kompetence absolventa, ve kterém si žáci ujasní, k čemu svým studiem směřují.

Vzhledem k tomu, že práce v sociální oblasti se řadí mezi pomáhající profese, je velmi důležité rozvíjet sociálně komunikační dovednosti žáků, aby byli jako absolventi připraveni na komunikaci s klienty v běžných podmínkách i v náročných životních situacích.

Tři workshopy v této publikaci jsou zaměřeny přímo na nácvik základních komunikačních dovedností (verbální a neverbální komunikace, dovednost získávání informací, workshopy 3.1–3.3). Ostatní workshopy pak s touto dovedností počítají a ukazují její uplatnění v konkrétních situacích (Analýza klienta, Jak nezkatit přijímací pohovor, Fiktivní přijímací řízení).

S komunikačními dovednostmi souvisí i druhá oblast dovedností, velmi důležitá pro absolventy tohoto oboru – oblast sebe prezentace, ale i sebeúcty, sebeuvědomění. Jen silná a zdravě sebevědomá osobnost může být k dispozici pro pomoc ostatním. Tyto

dovednosti rozvíjí workshopy Fiktivní přijímací pohovor, Portfolio, Jak nezkazit přijímací pohovor. Tyto zmíněné workshopy kromě toho mají za cíl také absolventům usnadnit vstup do reálného života. Třetí oblast workshopů je zaměřena na úspěšné potlačení stigmatizace a předsudků.

Obor sociální činnost, jak již bylo zmíněno, je svým zaměřením velmi úzce napojen na získání praktických dovedností. Nejvýznamnější roli přitom hraje přímý kontakt se sociálním prostředím. Proto je vhodné kromě standardní učební a odborné praxe, které jsou základem pro získání odborných kompetencí, nabízet žákům další možnosti, jak tento kontakt navázat. Vhodným způsobem navazování kontaktu jsou např. exkurze do zařízení poskytujících sociální služby. Vhodné je pak tyto exkurze zaznamenávat¹. K samotnému získání praktických dovedností pak vede účast na jednorázových, ale často i dlouhodobých spolupracích s navštívenými institucemi při realizování různých akcí, při nichž žáci pomáhají. Může jít o jakousi formu dobrovolnické činnosti, která v důsledku může zvýhodnit tyto absolventy při vstupu na trh práce. Je proto žádoucí takové možnosti žákům zprostředkovávat a nabízet, ale také je vést ke shromažďování podkladů dokládajících tuto činnost, tzn. k vedení svého portfolio. Na spolupráci se sociálními partnery jsou přímo zaměřeny workshopy Analýza klienta, Portfolio, Fiktivní přijímací řízení a Projekt krok za krokem, nicméně i všechny ostatní workshopy je vhodné realizovat se zapojením sociálního partnera.

Sociální partner může být důležitý zejména při závěrečné diskuzi, která by měla být směřována ke konkrétním aspektům praktického výkonu povolání. Tím se obecně pojaté úkoly jednotlivých workshopů jasně prováží s oborovou problematikou.

V závěru publikace jsou ve formě příloh zařazeny pracovní listy, které by měly usnadnit přípravu a realizaci workshopů s žáky.

¹ Záznam může být pořízen například formou nástěnky s mapou města a jeho okolí, na níž jsou označena již navštívená zařízení; možností je také uvedení podrobností o formě, zaměření, cílové skupině daného zařízení apod.

3. NÁVRHY WORKSHOPŮ

3.1 KOMUNIKAČNÍ DOVEDNOSTI (VERBÁLNÍ KOMUNIKACE)

Anotace

První část bloku zaměřeného na rozpoznání a správné používání verbálních a neverbálních komunikačních prostředků. Tento workshop je cílen především na získání praktických dovedností v oblasti verbální komunikace. Je vhodné, aby tomuto workshopu předcházela teoretická výuka na téma verbální komunikace.

Cíl

- Žák dokáže zvolit a používat vhodné techniky pro zachování obsahu verbální složky komunikace.

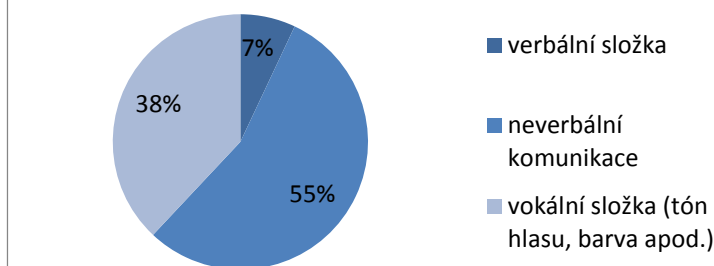
Přehled základních pojmů

- složky komunikace, množství informace

Časová dotace

1 vyučovací hodina

Procentuální zastoupení složek komunikace

Motivace

Seznámení žáků s podílem jednotlivých složek komunikace a upozornění na to, jak malý podíl na předávané informaci mají slova². Je třeba žákům vysvětlit důležitost verbální složky právě vzhledem k jejímu nízkému zastoupení v rámci celkového vnímání: posluchač se věnuje slovům (tedy samotné věci sdělení) jen minimálně, a proto je nutné, aby tato složka byla žákem/pracovníkem podána co nejdokonaleji. Cvičení vede k tomu, aby i přes nesoulad v poměrech schopnosti vnímání jednotlivých složek komunikace,

² Uvedený graf vychází z výzkumů, které provedl Albert Mehrabian; k podobným výsledkům, tedy k marginálnímu zastoupení verbální složky, dospěl i R. L. Birdwhistell (Pease 2001, str. 9).

byla co nejvyšší pravděpodobnost, že žák sdělí obsah co nejpřesněji. Následuje diskuze o situacích, kdy potřebujeme pracovat především s přesnými a jasnými informacemi – tedy slovy: získávání informací o klientech, předávání informací klientům, vyměňování informací se spolupracovníky.

Poznámka: je vhodné zvážit, zda s informacemi pracovat před následující aktivitou, nebo je zveřejnit a prodiskutovat až po jejím proběhnutí. Předchozí znalost těchto faktů by totiž mohla značně snížit počet chyb a nedostatků, které se během aktivity projeví, a to by v tomto případě mohlo být kontraproduktivní.

Postup

9

1. Podle velikosti skupiny se vybere 5–10 dobrovolníků, kteří odejdou za dveře třídy, aniž by předem věděli, co je čeká. Dobrovolníci pouze vědí, že se budou do třídy vracet postupně jeden po druhém. Zbývající žáci ve třídě jsou seznámeni s aktivitou a požádáni, aby se soustředili na sledování spolužáků, pokusili se objevit příčinu toho, co předpokládáme, že se stane – ztráta informace nebo její části.

2. Pozveme do místnosti prvního z žáků za dveřmi a sdělíme mu: „Teď ti budu vyprávět příběh, dobře poslouvej.“ Pak převyprávíme (přečteme) příběh obsahující celou řadu detailů a podrobností – např. Šel jsem nakupovat do potravin v Horově ulici, když se přičítal ten chlápek a málem mě srazil. Nesl bílou tašku a mně se zdálo, že to vypadá, jako by nesl v levé ruce pušku. Měl na sobě Levis bundu bez rukávů, modrou vlněnou košili a modré džíny s dírou na pravém koleni. Z jeho postavy mě upoutaly dlouhé vyzáblé nohy a velké břicho. Na nose měl drátěné brýle a byl celý opálený dočervena. Neměl žádné vlasy, pouze hnědý knír a byl asi tak metr a půl vysoký, věk pravděpodobně kolem pětatřiceti.

3. Teprve pak sdělíme, že jeho úkolem je převyprávět tento příběh dalšímu, kdo vejde. Ten dostane opět pouze instrukci, aby poslouchal. Takto se postupuje až k poslednímu. Aktivita může být veselá a živá, ale je vhodné, aby v jejím průběhu nikdo nezasahoval poznámkami.

4. Po skončení aktivity následuje reflexe – tedy vyjádření pozorovatelů i účastníků k tomu, co ovlivnilo změnu, nebo dokonce ztrátu informace.

Příklad otázek pro pozorovatele:

- Kdo zachoval největší množství informací?
- Kde se ztratila největší část informací?
- Pozměnil někdo informace?
- Co mělo vliv na míru přesnosti předávané informace v jednotlivých případech?

Příklad otázek, které může učitel (resp. ten, kdo aktivitu vede) položit účastníkům (žákům):

- Co způsobilo nepřesnost přenosu informace?
- Co by vám pomohlo k tomu, abyste uchovali informaci podrobněji a přesněji?
- Co vás vedlo k tomu, že jste si přidali něco svého? (Pokud se tak stalo.)

10

Závěr, ukončení činnosti

Pokus o soupis aktivit, ve kterých je třeba mít co nejpřesnější informace; soupis může probíhat při společné diskuzi, ale žáci mohou pracovat i individuálně. Závěrečným krokem je sepsání návodu či tipů pro postup jak se vyvarovat chyb a nedostatků při získávání a předávání informací.

Příklady:

- Pokud je to možné a situace to dovolí, zjistit si dopředu, co se po mně vlastně chce.
- Mít možnost dělat si poznámky.
- Zajistit si možnost klást doplňující nebo upřesňující otázky.
- Odbourání vnějších (např. ruch v místnosti) i vnitřních bariér (např. nesoustředěnost, žízeň atd.).

3.2 ZÍSKÁVÁNÍ INFORMACÍ – KOMUNIKAČNÍ DOVEDNOSTI (VERBÁLNÍ)

Anotace

Druhá část bloku zaměřeného na rozpoznání a správné používání verbálních a neverbálních komunikačních prostředků je cílena především na nácvik praktických sociálních a osobnostních dovedností v oblasti verbální komunikace. Je vhodné, aby tomuto workshopu předcházela teoretická výuka na téma otevřené a uzavřené otázky.

Cíle

- Žák zná pravidla používání otevřených a uzavřených otázek.
- Žák dokáže zvolit a používat vhodné otázky vedoucí k získání informací.

Časová dotace

Ize zvládnout v rámci 1 vyučovací hodiny, nebo pouze jako doplňkovou aktivitu

11

Motivace

Pro zpracování ročníkové práce, kterou je analýza klienta (viz samostatný workshop), je třeba získat informace o jeho zdravotním a tělesném stavu, ale i o emoční a sociální situaci. Pro získání základních dat poslouží studium dokumentace, na řadu dalších otázek však bude možné odpovědět pouze po opakovaných rozhovorech s ním – k tomu je nutné zvládat techniku správného kladení otázek.

Postup

1. Nácvik kladení otevřených otázek

Žáci se posadí do kruhu, k předávání slova je vhodné použít např. míč. Žák, který drží míč, pokládá otázku zvolenému spolužákovi, kterému míč hodí. Ten odpoví a pokládá otázku dalšímu. Podmínkou je, aby položené otázky byly otevřené, tedy takové, které neumožňují pouze jednoduchou odpověď (ano, ne, sedm, včera, atd.). Pokud žák položí otázku, která není otevřená, ze hry vypadává – není nutné, aby opouštěl kruh, ale např. zkříží ruce na prsou. Aktivitu je možné směřovat i tak, aby měly otázky vazbu s praxí

nebo s oborem. Případně je možné klást otázky, které by přímo zjišťovaly informace od klienta („Jak trávíte volný čas?“ apod.).

2. Nácvik kladení uzavřených otázek

Jedním z nejjednodušších způsobů nácviku je hra „Na jaké zvíře myslím?“ (zvíře je možné nahradit věcí ve třídě, vyučovacím předmětem apod.). Zjišťování indicií může probíhat pouze položením uzavřené otázky, tedy na základě odpovědí ano, nebo ne. Hra se může hrát společně, ve skupinách proti sobě nebo v malých skupinkách – zvolená metoda závisí na počtu žáků ve třídě a na čase, který je pro aktivitu k dispozici.

Závěr, ukončení činnosti

Diskuze o tom, ve kterých případech je vhodnější volit otázky otevřené a ve kterých uzavřené. Příklady různých případů:

- Potvrzení získané informace.
- Získání přehledu o rodinné situaci klienta.
- Stvrzení dohody.
- Získání přehledu o emočním stavu klienta.
- Utvrzení se o vztazích ve skupině.
- Při snaze o zkrácení rozhovoru.
- Získání informace o smýšlení klienta v dané situaci.
- Při komunikaci s klientem s mentálním postižením.
- Při snaze vyhnout se rozvěklému a s problematikou nesouvisejícímu výkladu.

3.3 NEVERBÁLNÍ KOMUNIKACE

Anotace

Třetí část bloku zaměřeného na rozpoznání a správné používání verbálních a neverbálních komunikačních prostředků je cílena především na nácvik praktických sociálních a osobnostních dovedností v oblasti neverbální komunikace. Je vhodné, aby tomuto workshopu předcházela teoretická výuka na téma neverbální komunikace.

Cíle

- Žák zná význam jednotlivých složek komunikace.
- Žák využívá předností jednotlivých technik neverbální komunikace.
- Žák zná možné chyby v neverbální komunikaci a ví, jak se jich vyvarovat.

Časová dotace

minimálně 1 vyučovací hodina; závisí na tom, jak se jednotlivé aktivity a následné diskuze nechají rozvinout

Motivace

Zdatný komunikátor v pomáhající profesi by měl zvládat techniku užívání verbálních prostředků, ale zaměřit by se měl i na mimoslovní složky komunikace. Měl by zvládat dovednost používat je tak, aby komunikační proces nerušily, ale naopak pozitivně ovlivňovaly jeho kvalitu. Měl by ovládat umění volby vhodné meta a nonverbální složky s ohledem na klienta.

Postup

Vycházíme z teoretických znalostí z oblasti neverbální komunikace, tzn., že žáci znají její jednotlivé složky a mají vědomosti o jejich používání. Jednotlivá cvičení mohou teoretickou výuku zpestřit, ale i vést k procvičení sociálních dovedností, k umění jednat s lidmi, k navázání kontaktu a jeho udržení aj. Je vhodné pro tyto aktivity zvolit netradiční prostředí (např. relaxační místnost, klubovnu, ale i školní zahradu apod.), nebo alespoň

netradiční uspořádání ve třídě. Minimálně pro závěrečné diskuze je žádoucí sezení v kruhu.

1. Mimika

Žáci se rozdělí do dvojic, každý z nich dostane lístek papíru s názvy tří emocí (štěstí, překvapení, strach x radost, smutek, rozčilení). Na pokyn pak emoce mimicky znázorňují a druhí z dvojice emoci hádají.

Následuje diskuze:

- které emoce, stavy, pocity nálady lze ještě vyjádřit/rozpoznat mimikou (vzteky, ospalost, pohrdání, těšení se, provinilost, zamilovanost, zamyšlení), je vhodné opět i mimicky předvádět;
- jmenování konkrétních situací, ve kterých mimika pomáhá správnému vyhodnocení situace, např. otrávený obličej kamarádky při vyprávění, rozpor mezi mimikou a současným slovním vyjádřením (např. zlost, verbálně vyjádřená, ale mimikou potlačená), mimické projevy lži (zakrytí úst, uhnutí pohledem atd.).

14

2. Gestika

Dobrovolník předvádí ostatním obecně známá gesta; pokud nikdo gesto neuhodne, vystřídá ho jiný spolužák. Dobrovolníků může být např. 5 (dle časových možností).

Příklady gest: pšt (prst před pusou), ty! (ukázání na osobu), pojd' sem (krouživý pohyb ukazováčkem směrem k sobě), neslyším (dlaň za uchem kolmo k hlavě), zavolám ti, chci tě obejmout, ne (kroucení dlaní), kolik to stojí, nepřibližuj se atd. (Žáci nemívají problém vymyslet desítky gest.)

Následná diskuze pak probíhá o gestech a jejich významu v komunikaci:

- znáš osobu, která gestikuluje výrazněji než jiná – je to pro tebe podpůrné, nebo naopak rušivé;
- jak vnímáš slovní projev bez mimiky a gestikulace;
- jaké jsou možnosti gestikulace při upoutávání pozornosti, zdůraznění obsahu;

- jak může být frekvence a intenzita gestikulace ovlivněna kulturou, osobností, situací;
- která gesta mají mezinárodní charakter?

Poznámka: Musíme být připraveni na vulgární gesta, která mohou žáci používat, a předem je vyloučit ze hry.

3. Haptika

Žáci se pohybují po třídě a mají za úkol se při setkání ve dvojicích neverbálně pozdravit. Příklady neverbálních pozdravů – podáním ruky, objetím, polibkem, úsměvem apod. Je vhodné zvážit, zda žákům předem tyto možnosti nastítnit, nebo nechat zadání pouze jako neverbální pozdrav (tedy jinak než slovy). Tato druhá možnost podporuje jejich kreativitu a poté bývá zajímavější i diskuze.

Možnosti diskusních okruhů:

15

- popis rozdílů mezi jednotlivými „pozdravy“ a jejich zhodnocení – na čem záležela volba pozdravu (na osobě a na jejím věku, na našem vztahu k ní, na tom, jak pozdravil on, případně na tom, jakou mám dnes náladu aj.);
- komu jsou dotyky příjemné, komu nikoli;
- jaké dotyky a kdy mohou klienta vhodně zklidnit;
- kdy je a kdy není vhodné dotyky v komunikaci používat – lze navázat následující aktivitou.

4. Proxemika, oční kontakt

Žáci jsou rozděleni do dvojic a vyzváni, aby se připravili na vzájemný dialog, který každá z dvojic povede; podrobnosti jsou zřetelné z reflexe, která ihned následuje:

- kontrola vzdáleností, diskuze o osobní bublině (veřejný prostor 3,7 m a více, společenský prostor 1,2–3,7 m, osobní prostor do 120 cm, kontakt s rodinou, přáteli, intimní prostor 0–45 cm; milování, útěcha, ochrana), volba vzdálenosti závisí na výchově, rodině, mezikulturních rozdílech a na dalších aspektech (tělesně postižení, smyslově postižení, staří lidé, bezdomovci atd.).

- kontrola vzájemné polohy – to, jak si partnera při rozhovoru posadíme, je první krok úspěšné komunikace (volba rozestavění nábytku, možnost únikové cesty, posazení čelem, přes roh, je třeba brát ohled i na vertikální vzdálenosti, není vhodné, když při rozhovoru jeden stojí a druhý sedí).

Po této reflexi lze žáky ve dvojicích znovu vyzvat, aby si upravili vzdálenost i vzájemnou polohu tak, aby se jim co nejlépe komunikovalo, a to na základě skutečností zjištěných při reflexi.

Rozdělíme dvojice na prvního a druhého. První soustředí pohled na jedno vybrané místo v obličeji nebo na krku druhého. Ten odhaduje, kam se mu první dívá. Celkem provedeme 5x, následuje výměna, popř. určení skóre.

Diskuze na téma oční kontakt

- je příjemné, když diskutující hledí do očí po celou dobu, nebo naopak vůbec;
- jaké množství času je pro oční kontakt nejvhodnější (60 %);
- komu je příjemný přímý pohled do očí;
- jaké pocity ve vás oční kontakt vzbuzuje;
- jak se vyvarovat případných nepříjemných pocitů, které by mohl oční kontakt vyvolat.

16

5. Paralingvistika

Mezi její základní prvky patří hlasitost projevu, kvalita řeči, výška tónu hlasu, barva hlasu a intonace, kterými můžeme významně ovlivnit obsah sdělení, ale i to, jak sdělení působí na jeho adresáta.

Zkuste vyslovit žádost „Pojď se podívat!“ za různých okolností:

- při předávání dalekohledu;
- chcete se něčím pochlubit;
- uviděli jste něco směšného – krásného – nepochopitelného;

- přesvědčujete někoho, kdo nechce;
- jste v lese a ukazujete srnku;
- mluvíte s malým dítětem;
- mluvíte se seniorem ...

Zkuste říci větu „Mami, musím ti něco říct!“ pokaždé s jiným úmyslem:

- chcete se s něčím pochlubit;
- chcete sdělit tajemství;
- chcete si postěžovat;
- chcete se přiznat k nějakému přestupku.

Závěr, ukončení činnosti

17

Závěrečná diskuze může být vedena například o zkušenostech s nesprávně pochopenými poznámkami, o ironii, o tom, kde nemá místo a kdo ji nechápe (např. mentálně postižení), o nesouladu mezi obsahem a formou sdělení (např. „Dnes ti to sluší!“ vyslovené s ironií v hlase), ale také o tom, čím hlas je nám příjemný, jak to souvisí s jeho hloubkou, barvou, kdy hlas záměrně ztišujeme nebo snižujeme jeho hloubku, kdy naopak zvyšujeme a s jakým cílem.

3.4 ANALÝZA KLIENTA

Anotace

Sepsání analýzy klienta může být výstupem odborné praxe v instituci poskytující sociální služby, podkladem pro praktickou maturitu nebo ročníkovou práci. Klientem se rozumí např. obyvatel domova pro seniory nebo osoba s mentálním postižením žijící v ústavní péči. Jedná se o písemný dokument, který má předepsané obsahové i formální náležitosti.

Tento workshop je vhodné zařadit ve vyšších ročnících, ideální je konec třetího ročníku nebo čtvrtý ročník, protože v té době mají žáci předpoklady k tomu, aby workshop zvládli: mají teoretickou průpravu v odborných předmětech, znají zásady vypracování dokumentů na základě předem stanovených podmínek, jsou schopni zúčastnit se řízené diskuze.

Cíle

- Žák umí založit a vést písemnou dokumentaci klienta v předepsané úpravě.
- Žák zná způsoby získávání informací.
- Žák zvolí vhodný způsob získání informací a umí jej použít.

Časová dotace

Zadání formální úpravy: 1 vyučovací hodina.

Zadání obsahu: 1 vyučovací hodiny.

Tvorba analýzy: děje se mimo samotné vyučování, je vhodné nechat žákům dostatečný čas (minimálně 1 měsíc).

Motivace

Vedení dokumentace patří mezi základní kompetence pracovníka v sociálních službách. Zpracování analýzy je průpravou pro získání této dovednosti.

Postup

Poznámka: Je vhodné, aby klient žáka předem znal, doporučuje se tedy navázat kontakt např. v rámci učební nebo odborné praxe. Je také důležité se s klientem na této aktivitě předem domluvit; klient musí s aktivitou souhlasit. Při domluvě je samozřejmě nepřijatelné, aby žák na klienta naléhal.

1. Zadání formální úpravy

- Veškerý text pište jednotným písmem Times New Roman, velikost 12.
- Řádkování zvolte 1,5.
- Nadpisy si předem nadefinujte.
- Kapitoly I., II, III., IV. vždy na novou stránku.
- Používejte spisovný jazyk, vyhněte se bezvýznamným frázím, irelevantním spekulacím a urážlivým subjektivním výrokům.
- Zachovávejte anonymitu klienta – používejte buď číselná, nebo písemná označení, aby bylo možné klienty rozlišovat, ale aby nedošlo k přímé identifikaci klienta (i křestní jméno nebo zkratka příjmení může být identifikátorem, pokud je známo zařízení, odkud klient pochází).
- Každou stránku vložte do eurodesek a potom spojte do vazače.

19

Poznámka: Formální úpravy i zadání obsahu je možné zadat téměř jakkoli, uvedeny jsou pouze příklady.

2. Zadání obsahu

Obsah samotné analýzy se odvíjí od toho, zda se jedná o výstup z praxe, nebo závěrečnou/maturitní práci. V každém případě by měl být spojen s poznáním skutečného prostředí a konkrétního klienta, např. z domova pro seniory nebo z domova pro osoby se zdravotním postižením aj. Pokud se jedná o výstup z praxe, je dostatek času pro získání informací v jejím průběhu. Pokud by analýza byla zadána jako ročníková práce, je nutné, aby žák zvolené zařízení a konkrétního klienta navštívil minimálně jednou i mimo učební a odbornou praxi.

I. Charakteristika instituce – rozsah 0,5 strany. Je možné použít informace z webu daného zařízení, které čtenáře analýzy stručně seznámí s místem, kde klient žije, kde se s ním žák setkal. Bude také uveden zdroj informací.

II. Charakteristika klienta nebo dětského kolektivu – rozsah 0,5 strany. V případě konkrétního klienta napište jeho charakteristiku, jak ji znáte z hodin českého jazyka. Uveďte zde také, čím vás klient zaujal, proč jste si ho ke spolupráci vybrali. Zabývejte se také kolektivem, ve kterém klient žije, charakterizujte tuto skupinu: počet osob, věk, pohlaví, vady, poruchy, handicap, sociální vztahy ve skupině, skupinové role, co vyvolává ve skupině tenzi.

III. Analýza klienta – senior

Proveďte písemný zápis výsledku pozorování, studia dokumentů nebo rozhovorů s klientem v těchto oblastech:

- tělesné změny, zdravotní stav;
- stav kognitivních funkcí (jednotlivě);
- emoční situace;
- sociální situace.

IV. Analýza klienta s mentálním postižením, tělesným handicapem, popř. kombinovanými vadami. Proveďte písemný zápis výsledku pozorování studia dokumentů nebo rozhovorů s klienty v těchto oblastech:

- rodinné zázemí, pracovní situace, životní situace;
- zdravotní stav, popis handicapu;
- hrubá motorika, jemná motorika;
- sebeobsluha, samostatnost;
- kognitivní funkce, paměť, pozornost, myšlení aj.;
- komunikace, řeč, vyjadřování.

Rozsah analýzy klienta: minimálně 1–2 strany.

3. Tvorba analýzy

Je vhodné stanovit dílčí termíny pro odevzdání dokumentu v elektronické podobě a žákům poskytnout minimálně jednu zpětnou vazbu (např. v moodle, revizemi v dokumentu zasílaném jako příloha e-mailu apod.).

Závěr, ukončení činnosti

Nejvhodnějším závěrem činnosti je řízená diskuze, ve které by měl dostat slovo postupně každý žák. Diskuze může probíhat na základě předem dané struktury, kterou je vhodné viditelně vyvěsit:

1. Představení zařízení, kde jsem čerpal(a) podklady pro analýzu, specifikace klienta.
2. V čem pro mě byla tvorba analýzy přínosná ve vztahu ke klientům (rozvoj komunikačních dovedností, poznání specifik práce s danou skupinou klientů, případný význam pro další vztahy a spolupráci s klientem).
3. Propojila tvorba analýzy teoretické poznatky, které jsem získal(a) ve škole, s praxí? Ve které oblasti, předmětu nebo látce konkrétně. Nebo naopak – uvědomil(a) jsem si nějaké nedostatky v teoretické přípravě? Co navrhuji na základě toho změnit, zlepšit?
4. Poznámka ke zpracování dokumentace jako takové – měl(a) jsem nějaké problémy (nedostatek podkladů, nedostatečná podpora ze strany školy, sociálního zařízení, problém se splněním podmínek úpravy dokumentů apod.)?
5. Prostor pro doplňující otázky ze strany ostatních žáků.

3.5 KOMPETENCE ABSOLVENTA V SOULADU S POTŘEBAMI KLIENTA

Anotace

Během aktivity se žáci seznámí s kompetencemi absolventů vycházejícími z vyhlášky č. 505/2006 Sb.³ a s hierarchií potřeb (klienta). Budou hledat souvislosti mezi uspokojováním klientových potřeb a svou náplní práce (tedy kompetencemi). Workshop je dobré zařadit na začátku období, které je v ŠVP věnováno péči o klienta.

Cíle

- Žák zná hierarchii potřeb se zřetelem na potřeby klientů sociální služby.
- Žák si uvědomuje důležitost posloupnosti uspokojování potřeb.

Časová dotace

1 vyučovací hodina (záleží však na počtu žáků – ve třídě s počtem okolo 30 žáků mohou být aktivity věnovány dvě hodiny).

22

Motivace

Každý žák dostane pět lepicích kartiček nebo kartiček z obyčejného papíru velikosti cca 1x5 cm, dále je potřeba připravit si několik tyčinek lepidla. Žákům je zadán úkol: na každou kartičku napište něco, bez čeho si nedovedete představit svůj život, co je pro vás nezbytné, důležité. Není vhodné uvádět konkrétní příklady, abychom jejich názory neovlivňovali. Je možné upřesnit, že může jít o lidi, zvířata, předměty, činnosti, stavy, jevy, vztahy apod.

Čím méně je toto zadání konkrétní, tím jsou žáci kreativnější. Kromě klasických typů odpovědí (rodina, přátelé nebo jídlo, spánek, hudba) je možné očekávat od žáků i diskutabilní témata jako cigarety, alkohol nebo sex; je dobré tato témata neodmítat, ale pracovat s nimi a vhodně je komentovat (např. sex je potřeba patřící do třetího patra, nikoli do prvního, protože pro nás, na rozdíl od zvířat, je spojena s láskou, citem, vztahem). Je-li žáků méně, je možné počet kartiček zvýšit, pak se začnou objevovat

³ Jde o vyhlášku č. 505/2006 Sb. kterou se provádějí některá ustanovení zákona o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů. Stručný výčet kompetencí absolventa je uveden v příloze č. 2.

i zajímavé názory typu radost, škola, úsměv, koníčky apod., které pomohou objasnit, co znamenají čtvrté a páté patro v pyramidě (tedy potřeba uznání a seberealizace).

Vyvěsíme plakát s pyramidou potřeb (viz Příloha č. 3). Postupně se představují jednotlivá patra, do kterých žáci vlepují své kartičky. Následuje diskuze o hierarchii potřeb z našeho hlediska, z hlediska klientů, o důležitosti posloupnosti uspokojování jednotlivých skupin potřeb, o tom, že bez uspokojení fyziologických potřeb není možné plně uspokojovat potřeby vyšší.

Příklady kladených otázek:

- Jak se liší potřeby žáků střední školy od potřeb generace jejich rodičů?
- Jak se mohou lišit potřeby mužů a žen?
- Jak by podle vás vypadal výčet seniora?
- Myslíte si, že za pět let by výčet na vašich kartičkách byl stejný jako dnes?
- Co může mít vliv na to, jaké potřeby by který člověk napsal?

23

(věk, společenské postavení, zdravotní stav, zkušenosti, osamocenost)

Z jakého důvodu?

Postup

Žáci rozdělení do dvojic obdrží seznam kompetencí absolventa oboru vzdělání Sociální činnost⁴. Potom žáci posuzují jednotlivé kompetence a navrhují, do kterého patra pyramidy podle nich realizace dané kompetence patří, tzn., které potřeby jsou uspokojovány. Své návrhy si zapisují. Po splnění úkolu je možné spojit dvojice žáků do čtveřic a nechat prostor jejich diskuzi.

Příklad zařazení jednotlivých kompetencí:

- Kompetence osobní asistence, tedy pomoc při stravování, osobní hygieně, pohybu a přemísťování: přiřazení k 1. patru.

⁴ Lze využít přílohu č. 4, ale každá škola si může seznam přizpůsobit tak, aby naplňoval kompetence získané podle jejího ŠVP.

- Kompetence tvorba individuálního plánu klienta, zprostředkování kontaktu se společenským prostředím: lze přiřadit k 3. patru – sounáležitost.
- Kompetence sociální aktivizace klientů – vedení k aktivnímu využívání volného času: přiřazení k 4. nebo 5. patru – prostor pro diskuzi po spojení do čtveřic.

Závěr, ukončení činnosti

V závěru činnosti vyzveme žáky k tomu, aby zveřejnili nejasnosti, na které během společné práce narazili. Vyzveme ostatní skupiny k zodpovězení, případně zodpovíme nebo dovysvětlíme sami.

Tato aktivita je důležitá především proto, aby si žáci uvědomili, že sice jejich primárními kompetencemi je uspokojování klientových potřeb z vyšších pater pyramidy, ale že během své praxe (nejen školní, ale i v zaměstnání) se budou setkávat s nutností uspokojovat i klientovy fyziologické potřeby a ne vždy bude k dispozici osoba, která má tuto pracovní náplň na starosti.⁵

⁵ Po tomto workshopu je vhodné zařadit učivo obsahového okruhu Přímá péče a osobní asistence, který se uspokojováním fyziologických potřeb teoreticky zabývá a který by měl vždy obsahovat i jejich praktický nácvik.

3.6 SESTAVENÍ PORTFOLIA ABSOLVENTA

Anotace

Průběžná dlouhodobá činnost započatá už v prvním ročníku směřující k tomu, že žák, který opouští střední školu, bude mít k dispozici výstup popisující jeho činnost během studia a připravenost k dalšímu studiu nebo nástupu do zaměstnání.

Cíle

- Žák průběžně zakládá dokumenty potvrzující jeho odbornou činnost.
- Žák v závěru studia disponuje portfoliem absolventa.

Motivace

S činnostmi je vhodné začít v okamžiku, kdy se některý z žáků zúčastní akce zaměřené na cílovou skupinu jako dobrovolník. Za tuto účast si nechá vystavit certifikát. Nyní můžeme žákům předvést vzorové portfolio absolventa a zeptat se jich, zda u přijímacího řízení (ať už na VŠ, nebo do zaměstnání) může takovéto portfolio zvýšit šance na přijetí. První certifikát, poděkování nebo potvrzení účasti spolužáka je pak ukázkou toho, že i „v naší třídě, v našich podmínkách...“ lze začít portfolio budovat.

Postup

1. Prvním krokem by mělo být navázání kontaktu se skutečným prostředím cílové skupiny. Může jít o exkurzi v domově pro seniory, v nízkoprahovém zařízení, v mateřském centru nebo o besedu v dobrovolnickém centru. Zkušenosti s danou konkrétní institucí budou při výběru k užítku, protože je třeba, aby z tohoto prvního kontaktu vyšla vlastní iniciativa žáků k zapojení se do mimoškolní činnosti.
2. Uspořádání jakékoli činnosti ve spolupráci s institucí poskytující sociální služby. Vhodná může být např. mikulášská besídka pro mateřské centrum, sbírka hraček nebo oblečení pro děti v nízkoprahovém centru, vánoční představení v domově pro seniory. V této fázi je ještě iniciátorem učitel, většinou už se ale začíná formovat skupina aktivnějších žáků. Další činnosti budou již vycházet od nich, nebo je dokonce budou sami organizovat.

3. Důležité je domluvit s každým sociálním partnerem vystavení potvrzení o účasti na akci jmenovitě pro každého žáka, který se aktivně zapojí⁶.
4. Seznámení žáků s podobou portfolia:
 - zvolení vhodných kroužkových desek (barevnost, tloušťka), do kterých jsou v eurodeskách ukládány jednotlivé dokumenty;
 - na prvním listu portfolia by mělo být jméno a obsah portfolia – seznam vložených listů;
 - druhý list by měl být životopis, jehož šablonu si žáci mohou vytvořit v rámci mezipředmětových vztahů v hodině českého jazyka, ICT nebo písemné elektronické komunikace a průběžně jej aktualizovat podle skutečnosti.
5. Na konci zvoleného období (pololetí, školní rok) je vhodné navzájem se se svými portfolii seznámit, zaplňující se portfolia některých žáků mohou být motivací pro ostatní.
6. V období konání odborných praxí je vhodné, aby své portfolio už měl každý žák. Písemný výstup z praxe, především potvrzení a hodnocení od poskytovatele, se může stát součástí portfolia. V příloze 1 jsou zaznamenány vhodné položky pro záznam z odborné praxe (jde o návrh a doporučení vzhledem k výstupu tohoto workshopu). Ze šablony je možné použít pouze část týkající se hodnocení mentorem, ale je vhodné přiložit také sebereflexi praxe každého žáka.

26

Závěr, ukončení činnosti

Nejvhodnějším výstupem z této dlouhodobé průběžné činnosti je uspořádání fiktivního výběrového řízení popsaného v následujícím workshopu, ale je možné také uspořádat prezentaci portfolií v rámci třídy a jejich vzájemné zhodnocení.

⁶ Je také možné využít metodiky ECVET, tedy realizovat stáž u sociálního partnera, se kterým škola běžně nespolupracuje, a dohodnout jednotky výsledků učení pro jednotlivé žáky; dokladem je pak přímo certifikát ECVET. Více k problematice na stránkách <http://www.ecvet.cz>.

3.7 JAK NEZKAZIT PŘIJÍMACÍ POHOVOR

Anotace

Praktická aktivita k osvojení pravidel vystupování při přijímacím pohovoru a při hledání zaměstnání⁷.

Cíle

- Žák získá zkušenosti se sebereprezentací.
- Žák zná pravidla vhodného jednání a vystupování při přijímacím pohovoru.
- Žák si je vědom chyb, kterých by se mohl při přijímacím pohovoru dopustit.

Časová dotace

Pokud není započítána samostatná domácí příprava, vyhovují pro účely tohoto workshopu dvě souvislé vyučovací hodiny; vhodné je zvolit jiné prostředí než třídu, např. místnost, kde žáci budou moci sedět v kruhu a místo na židlích např. na polštářích na zemi. Důležitá je uvolněná, přátelská atmosféra a neformální prostředí.

27

Motivace

Vstupní motivace musí proběhnout už při zadávání domácí práce. Vhodné je např. předložit tabulky nezaměstnaných absolventů v jednotlivých krajích a v různých oborech, a to nikoli pro vyvolání obavy před nezaměstnaností, ale proto, aby si každý žák uvědomil nutnost být dobře připraven pro vstup na trh práce. Průběžnou motivací je samotný způsob práce v rámci workshopu, který by měl být zábavný, uvolněný, netradiční.

⁷ Tento a následující workshop se vztahuje k průřezovému tématu RVP Člověk a svět práce. Pro podrobnější informace, jak toto průřezové téma zařadit do školního vzdělávacího programu, je doporučena publikace *Průřezová témata ve výuce žáků odborných škol. 2. díl*, která je volně ke stažení na této adrese: <http://www.nuov.cz/kurikulum/prurezova-temata-ve-vyuce-zaku-odbornych-skol>

Postup

Rady a návody personalistů pro chování a vystupování u přijímacího pohovoru lze nalézt na internetu. Je vhodné žákům zadat jejich prostudování a vypracování svého vlastního seznamu rad a pravidel jako domácí práci zadanou k předem určenému termínu.

V tomto termínu se uspořádá sezení, kdy každý bude mít za úkol prezentovat minimálně jednu radu nebo pravidlo. Vhodnou formou může být tvorba nástěnného plakátu se sloupci ano – ne, do kterých se budou rady stručně zapisovat. Tato aktivita může být pojata zábavně, jednotlivé chyby se mohou přehrávat a zveličovat tak, aby zanechaly jakousi negativní stopu, která bude varovným signálem při samotném řízení. Je žádoucí nechat vystoupit nebo zapsat svůj příspěvek opravdu každého žáka. S tím jak zápisů přibývá a zároveň ubývá možností, co říci nebo zapsat, padají často rady sice absurdní, ale žáky to o to více baví a splnění předpokladu, že si rady zapamatují, se zvyšuje.

Jiným způsobem může být uspořádání „nepodařeného řízení“, kdy si např. dvojice připraví krátkou scénku obsahující nějakou chybu nebo několik chyb a ostatní budou mít za úkol chyby rozpoznat, pojmenovat a znovu nějakým dostatečně viditelným způsobem zapsat – např. na plakát, který zůstane vyvěšený ve třídě.

28

Poznámka: Je důležité, aby pravidla jak vystupovat nebo čeho se vyvarovat, vzešla od žáků samotných, aby nešlo o výsledek mentorování dospělého a zkušeného, které žáci většinou odmítají přijmout jako vlastní.

Závěr, ukončení činnosti

Výstupem této aktivity bude zmíněný plakát, který zůstane žákům na očích až do uspořádání workshopu Fiktivní přijímací řízení. Není třeba žádná závěrečná diskuze, protože diskuzí byl samotný workshop a shrnutím je vytvořený seznam rad a pravidel.

3.8 FIKTIVNÍ PŘIJÍMACÍ ŘÍZENÍ

Anotace

Činnost vhodná k zařazení v závěru studia (konec 3. nebo začátek 4. ročníku) po splnění odborné praxe. Samotnému přijímacímu řízení, které probíhá ideálně ve spolupráci s některým ze skutečných sociálních partnerů, předchází tvorba personálních písemností, případně tvorba portfolio a teoretická průprava na téma jak vystupovat u přijímacího pohovoru (viz samostatný workshop).⁸

Cíle

- Žák má připravenou dokumentaci požadovanou u přijímacího řízení.
- Žák získá zkušenosti se sebereprezentací.

Časová dotace

U časové dotace je nutné počítat s přípravou a to jak ze strany pedagoga, body 1 a 2, tak ze strany žáků, body 3–6, kde je připomenuta tvorba písemných podkladů pro přijímací pohovor. Tyto body lze pojmut jako samostatné workshopy, popřípadě v rámci mezipředmětových vztahů (český jazyk, cizí jazyk, písemná elektronická komunikace, ICT) požádat o spolupráci ostatní vyučující.

Fiktivní přijímací řízení – bod 7, je potřeba počítat s dvaceti minutami na každého žáka, čas se tedy odvíjí od počtu žáků, kteří se do workshopu zařadí.

Závěr, ukončení činnosti – následuje s určitým časovým odstupem od bodu 7, aby přijímací komise mohla zpracovat podklady, samotná činnost minimálně 1 vyučovací hodina.

Motivace

Žáci mají často nechuť se pohovoru zúčastnit. Jako důvod udávají především stud, obavy ze ztrapnění. Pak je vhodné například pozvat do školy bývalé absolventy

⁸ Tento a předchozí workshop se vztahuje k průřezovému tématu RVP Člověk a svět práce. Pro podrobnější informace, jak toto průřezové téma zařadit do školního vzdělávacího programu, je doporučena publikace *Průřezová témata ve výuce žáků odborných škol. 2. díl*, která je volně ke stažení na této adrese: <http://www.nuov.cz/kurikulum/prurezova-temata-ve-vyuce-zaku-odbornych-skol>

a uspořádat s nimi neformální rozhovor o tom, jak si hledali práci. Většinou uvádějí, že nejhorší je odmítnutí bez zdůvodnění, bez zpětné vazby; také však mohou uvést své chyby u přijímacího řízení a rady, co by příště udělali jinak. Pokud se někteří žáci přesto odmítnou zúčastnit samotného pohovoru, nejsou nuceni, ale teoretické průpravy se účastní.

Postup

1. **Sestavení přijímací komise.** Navázání spolupráce s konkrétní osobou z instituce, která poskytuje sociální služby, případně s personalistou. Pokud škola realizuje odborné praxe ve skutečném prostředí, může jít o zástupce partnerských organizací, popř. o osoby, se kterými škola spolupracovala v rámci dobrovolnictví. Krajní možností může být sestavení přijímací komise z učitelů školy.

2. **Příprava na přijímací řízení.** Podle zaměření člena přijímací komise / odborníka z praxe je třeba sestavit inzerát nabízející volnou pozici, jejímž požadavkům by žáci po absolvování školy vyhovovali a která je zaměřená na studovanou odbornost. Všichni zúčastnění žáci napíší žádost o místo, přiloží motivační dopis a životopis a budou pozváni k výběrovému řízení.

30

Přípravná fáze

3. **Životopis**

4. **Motivační dopis**

5. **Žádost o místo**

6. **Jak nezkazit přijímací pohovor** (viz samostatný workshop)

Realizační fáze

7. **Fiktivní přijímací řízení** – v předem stanoveném termínu, na který budou žáci pozváni, se uskuteční přijímací řízení, které bude probíhat co nejpodobněji reálné situaci.

Bude zvoleno prostředí odpovídající situaci; na jedné straně stolu budou sedět členové komise a na druhé straně bude místo pro uchazeče. Je žádoucí zajistit, aby v místnosti po dobu workshopu nikdo nevyrušoval.

Bude sestaveno pořadí žáků a časové rozpětí, ve kterém se budou moci komisi představovat.

Komise by měla mít předem k dispozici motivační dopis a životopis žáka, aby dotazy mohly směřovat k jejich pozitivům, tedy nejen k odborné způsobilosti, ale i ke zkušenostem z odborné praxe, účasti na dobrovolnických akcích a vztahu ke zvolené práci. K pohovoru si žáci mohou přinést i své portfolio, ve kterém budou moci doložit své aktivity související s pracovním místem.

Po skončení každého pohovoru komise sepíše své připomínky k danému uchazeči (žákovi) tak, aby dostal zpětnou vazbu na své vystoupení, tedy zda by bylo uvažováno o jeho přijetí, nebo jestli u pohovoru neuspěl. Obě rozhodnutí by měla být zdůvodněna a to jak vyjmenováním pozitiv, kterými zaujal, tak nedostatků, které mu případné přijetí znemožnily.

Závěr, ukončení činnosti

Činnost bude ukončena tak, že každý žák dostane od přijímací komise zpětnou vazbu o výsledku svého pohovoru. Nejvhodnější formou je zřejmě písemný soupis toho, čím uchazeč zaujal a kde naopak dělal chyby, co by měl změnit při příštím pohovoru. Tyto konkrétní výsledky budou k dispozici jen danému konkrétnímu žákovi a nebudou se zveřejňovat.

Je také vhodné zařadit řízenou diskuzi, ve které budou žáci odpovídat na tyto otázky:

- co vás u pohovoru překvapilo;
- co pro vás bylo nepříjemné/příjemné;
- jak byste postupovali v druhém kole, pokud byste byli pozváni;
- čeho by se příště vyvarovali.

Doporučuje se také zpracování obecného soupisu chyb a nedostatků, se kterými se komise setkala, a zveřejnění tohoto soupisu, případně jeho porovnání s plakátem ze samostatného workshopu „Jak nezkazit přijímací pohovor“. Chyby a nedostatky mohou být mířeny i na konkrétní žáky, kteří se chyb dopustili, ale je přitom důležité dodržet určitou citlivost: seznámit žáka s chybami neveřejně, např. pouze v kruhu komise. Upozornění na chyby by mělo mít pozitivní formu doporučení, aby žák věděl, jak má chybu napravit, a vždy je také vhodné žáka povzbudit a ocenit kladné stránky jeho práce.

Obecný soupis, který je zveřejněn, nemusí obsahovat jen chyby a nedostatky, ale právě také vynikající prvky, se kterými se komise setkala.

3.9 STIGMATIZACE

Anotace

První z workshopů pracujících s pojmy stigmatizace, stereotypizace, předsudky a vedoucích k sebeuvědomění, sebereflexi, ale i seberegulaci v oblasti dané problematiky. Tato část pracuje s vnějším nálepkováním a je průpravou pro další workshop z této oblasti.

Cíle

- Žák si uvědomuje povrchnost posuzování člověka podle vnějších znaků.
- Žák projeví svůj názor.

Časová dotace: 20 min (i více, pokud se rozvine diskuze)

Motivace

Žáci jsou vyzváni k rozdělení do skupin a upozorněni, že dnes rozdělení proběhne netradiční metodou.

Postup

Příprava: K rozdělení do skupin se použijí nalepovací štítky, na kterých jsou barevné značky; na každém štítku je značka jednou ze čtyř barev, pokud chceme žáky rozdělit do čtyř skupin. Pouze jeden štítek je označen barvou, která je od ostatních odlišná – tedy není zařaditelná do žádné skupiny. Po nalepení se žáci budou pomocí neverbální komunikace rozdělovat do skupin podle barev na štítku. Významné je pozorovat jak se zachovají k tomu, který se do žádné skupiny svou barvou nehodí. Je velmi důležité, aby žák s jedinečnou značkou byl silnější osobnost, tedy nejlépe někdo, kdo má zdravé sebevědomí, dobrou pozici v kolektivu a kdo bude umět o svých pocitech hovořit. Po skončení aktivity je také třeba zvolit vhodnou formu, jak se žákovi za tuto „nepříjemnost“ omluvit, případně vysvětlit, proč byl vybrán; jde o poměrně ožehavou situaci, proto je dobré mít ji předem dobře rozmyšlenou. Je také možné využít toho, že jeho značka je jedinečná, neškatulkuje ho předem, dává mu různé možnosti.

Realizace: Žáci stojí v kruhu. Předem jsou upozorněni, že během rozdělování musejí mít zavřené oči a že jim na čelo bude nalepena značka. Během nalepování je vhodné k žákům hovořit, upozornit je na to, že právě teď jim bude značka nalepena, aby bylo eliminováno případné leknutí, ale i ostatní nepříjemné pocity, které mohou být spojeny se zavřenýma očima. Nyní jsou žáci vyzváni k tomu, aby otevřeli oči a s využitím neverbálních technik se rozdělili do skupin podle barev.

Co se nejspíš stane: Žáci najdou vhodnou techniku, jak neverbálně zjistit, kdo ke komu patří. Důležitá je fáze, kdy zjistí, že existuje někdo, kdo je jiný, kdo nepatří nikam a jak se v této situaci zachovají. Skupinky ho mohou vyhazovat, odstrkovat, odmítat s neverbálním projevem lítosti – na což bude reagovat nejspíš nejistě, zmateně, nebude si se situací vědět rady, nebo naopak sebevědomým projevem ve smyslu „já nikoho nepotřebuji“ apod. Nebo se někdo rozhodne porušit pravidla a žáka s odlišnou/jedinečnou značkou vtáhne do skupinky s gestem „No a co? My ho chceme i tak!“. Je důležité nechat všemu dostatečný čas, tedy i po vzniku skupin nijak nezasahovat, nekomentovat. Právě toto „prázdnost“, které vznikne, většinou vede k řešením „mimo zadání“.

34

Závěr, ukončení činnosti

Pokud je „jedinečný“ žák přijat do jedné ze skupin, respektujeme takto vzniklé skupiny. Pokud přijat nebyl, je mu nabídnuta možnost, aby si sám vybral svou skupinu (což může být zdůrazněno jako výhoda, kterou mu přináší to, že nebyl k nějaké skupině přiřazen na základě vnějšího znaku – již zmiňovaná jedinečnost). Poté je vedena diskuze.

Příklady otázek pro žáka s jedinečnou značkou:

- Jaké bylo zjištění, že nikam nepatříš?
- Jaké způsoby řešení situace tě v té chvíli napadaly?
- Může být výhodou být jiný – jedinečný?

Příklady otázek pro ostatní:

- Co jste si mysleli o žákovi s jedinečnou značkou?
- Co vás vedlo k tomu, jak jste danou situaci vyřešili? / Proč jste řešení nehledali?
- Na základě čeho jste nepřijali/přijali žáka s jedinečnou značkou do své skupiny?

- Jak byste se v roli žáka s jedinečnou značkou cítili/chovali vy?
- Je dobré někdy nepřijmout dané, ale jednat na základě vlastního názoru?
- Jaká to může přinést rizika/pozitiva?

Otázky pro všechny:

S jakými způsoby stigmatizace jste se setkali v reálném životě? Jak s touto skutečností nakládáte?

3.10 PŘEDSUDKY I.

Anotace

Druhý z workshopů pracujících s pojmy stigmatizace, stereotypizace, předsudky a vedoucích k sebeuvědomění, sebereflexi, ale i seberegulaci v oblasti dané problematiky. Tato část pracuje s tím, jak vznikají předsudky a stereotypy, se schopnostmi ověřovat si informace, s vytvářením názoru na základě vlastních zkušeností⁹. Je určena spíše pro mladší žáky, pro žáky s méně rozvinutou sociální inteligencí. Pro starší a zkušenější je vhodnější např. workshop č. 11.

Cíle

- Žák si uvědomuje pojem předsudek a to, jak vzniká.
- Žák projeví svůj názor.
- Žák porozumí pojmům předsudek, stereotyp, diskriminace.

36

Časová dotace

jedna vyučovací hodina

Motivace

Použití jiné formy vyjádření než slovní. Práce ve skupinách.

Postup

Žáci jsou rozděleni do skupin (je přitom možné využít rozdělení žáků z předchozího workshopu). Počet skupin volíme podle počtu žáků, vhodný počet do jedné skupiny je 4–5 žáků. Každá skupina si vylosuje, zda bude malovat Akdarii, nebo Kedarii. Skupiny obdrží flipchartové papíry, fixy, pracovní list (viz Příloha č. 4) a zadání, aby výtvarně ztvárnili „svou“ zemi. (Pokud dojde k tomu, že někdo z žáků zareaguje na poznámku, kdo je autorem popisu zemí, je vhodné jej nenápadně požádat, aby si poznatek nechal

⁹ Návrh workshopu je inspirován publikací SHAPIRO, D.: *Konflikt a komunikace, průvodce labyrintem vedení konfliktu*.

pro sebe a vytváření země se aktivně neúčastnil. Pokud by došlo k prozrazení pointy, je možné začít rovnou diskutovat podle otázek níže. Také je možné poznámku o autorství popisů úplně vynechat.) Po uplynutí času pro kresbu je ideálně v kruhu vedena diskuze.

Otázky pro diskuzi:

- Jací jsou podle vás Akdaři, Kedaři?
- V které zemi byste raději chtěli žít a proč?
- Jak víte, že Kedarie je tak nehezká a Akdarie tak hezká?
- Kdo vám podal informace?

V tuto chvíli si žáci většinou uvědomí, že si názor nevytvořili na základě vlastní zkušenosti, ale nechali se ovlivnit tím, co jim někdo předal (učitel), případně informací, kterou jim někdo zprostředkoval, a to nikoli nestranně (Akdar). Další otázky pak mohou znít takto:

- 37
- Věříte jim, když jste danou zemi nikdy neviděli?
 - Co ovlivnilo váš názor?
 - Teď když víte, kdo obě země popsal, pořád o nich máte stejné mínění?
 - Přemýšlejte o tom, kdy se vám stalo, že jste si vytvořili na něco nepříznivý názor, aniž byste to sami poznali. (Ženy jsou horší řidičky než muži. Muži nepatří do kuchyně. Staří lidé se neradi učí novým dovednostem.)

V tuto chvíli může být objasněn pojem předsudek jako (obvykle) negativní názor na subjekt nebo skupinu, který je utvořen ještě předtím, než jsme poznali všechny jeho stránky, a také pojem stereotyp jako jednotvárný, ustálený, navyklý vzorec chování a myšlení. Na základě předsudků a stereotypizace mohou být lidé diskriminováni.

Úkol na závěr

Uvedte příklady, kdy jsou lidé diskriminováni na základě věku, pohlaví, fyzického vzhledu, ekonomického postavení, rasy, případně vymyslete další stereotypy.

Poznámka: Během vzniku kreseb nebo následné diskuze může dojít k tomu, že se žáci budou bránit tak zjednodušenému vykreslení jednotlivých zemí, že budou mít námitky právě k tomu, že na základě informací pouze o počasí nemohou vědět nic o tamních lidech apod. V takovém případě je vhodné je požádat, aby splnili úkol – tedy nakreslili zemi a s připomínkami počkali do diskuze. Při ní je pak nutné je za jejich připomínky pochválit, neboť to jsou právě oni, kdo snadno nepropadají stereotypizaci a kdo má vlastní názor a umí jej projevit a neplní zadaný úkol bez rozmyšlení.

3.11 PŘEDSUDKY II.

Anotace

Třetí z workshopů pracujících s pojmy stigmatizace, stereotypizace a předsudky. Tato část pracuje se způsoby vzniku předsudků a stereotypů, se schopnostmi ověřovat si informace a s vytvářením názoru na základě vlastních zkušeností. Tato forma je oproti předešlému workshopu zábavnější, směřuje však ke stejným cílům. Liší se pouze v zadání úkolu, ostatní kroky lze použít z předchozího workshopu. Tento postup je vhodný spíše pro starší a zkušenější žáky.

Postup

Žáci jsou rozděleni do skupin z předchozí aktivity. Počet skupin volíme podle počtu žáků, vhodný počet do jedné skupiny je 4–5 žáků. Skupinám rozdáme flipchartové papíry a fixy. Každá skupina si vylosuje, zda bude malovat typickou učitelku, násilníka, vzorného žáka, důchodce apod. Po uplynutí času pro kresbu jsou výtvořky představeny a ideálně v kruhu vedena diskuze. Je třeba se připravit na nejrůznější situace, např. na reakci odmítnutí kreslit „typického“ zástupce, protože takový neexistuje apod. Tato aktivita je poměrně náročná a předpokládá mít s žáky určitou zkušenost, vědět, jak by mohli případně reagovat, a připravit si odpověď.

39

Možné otázky pro diskuzi:

- Jaké jsou znaky typické učitelky, násilníka aj.?
- Kolik učitelek, které znáte, vypadá a chová se jako ta na obrázku?
- Znáte vzorného žáka, který nesplňuje většinu znaků z obrázku?
- Co vás vedlo k tomu, abyste malovali typické představitele právě takto?
- Podle čeho ve skutečnosti posuzujete ostatní?
- Jsou vnější znaky pro posouzení člověka nejdůležitější? Jak moc dáváte na první dojem a už se vám to nevyplatilo?
- Jak se každý z vás osobně brání stereotypizaci?

3.12 PROJEKT KROK ZA KROKEM

Anotace

Návod jak provést žáky samostatnou tvorbou projektu se zaměřením na spolupráci se sociálními partnery – od vzniku nápadu, přes fundraising, oslovení partnerů a přípravu až po skutečnou realizaci.¹⁰

Cíle

- Žák pozná tvorbu projektu krok za krokem.
- Žák komunikuje se sociálními partnery.
- Žák pozná základy fundraisingu.
- Žák dokáže rozdělit úkoly, sestavit časový harmonogram, provádět kontrolu.
- Žák kooperuje s ostatními.

Časová dotace

dlouhodobý workshop vhodný spíše pro starší žáky (cca 3. ročník)

Motivace

Tento workshop je vhodný pro třídu, jejíž žáci již absolvovali různé mimoškolní aktivity, jichž se účastnili jako dobrovolníci; je vhodný pro žáky, kteří mají za sebou exkurze u různých sociálních partnerů a znají alespoň zběžně jejich prostředí a styl práce. Tvorba vlastního projektu je pro ně výzvou jak samostatně zorganizovat akci, do které se zapojí klienti zařízení poskytujících sociální služby (podmínka projektu). Jde o výzvu nejen pro vybrané jedince, schopné realizátory, kteří jsou předem osloveni, aby ukázali, co dokáží, ale i pro ostatní, kteří budou mít možnost vznik a realizaci takového projektu pozorovat „zblízka“, případně jej aktivně podpořit a zapojit se do něj. V neposlední řadě je tato činnost další možností, jak obohatit absolventské portfolio a získanými zkušenostmi a navázáním spolupráce zlepšit možnosti při vstupu na reálný trh práce.

¹⁰ Doporučujeme také seznámit se s publikací *Žákovské projekty - cesta ke kompetencím. Příručka pro učitele středních odborných škol* z roku 2011, která je volně ke stažení zde: <http://www.nuov.cz/kurikulum/zakovske-projekty-cesta-ke-kompetencim>

Postup

1. **Oslovení realizátorů projektu** – v této fázi je důležitý vklad učitele, který by měl vybrat a oslovit cca trojici schopných žáků a motivovat je pro zapojení do projektu, jehož hlavním cílem je spolupráce se sociálními partnery.
2. **První schůzka realizátorů: „Co chceme?“** – oslovení žáci, kteří jsou ochotní projekt zrealizovat, se sejdou s učitelem a budou diskutovat o projektu jako takovém – tedy:
 - Které sociální partnery bychom mohli/chtěli oslovit pro spolupráci? (Tento krok je vhodný jako první, protože spolupráce se sociálním partnerem je podstatou projektu, a teprve podle charakteristiky klientů partnera, jejich schopností, možností a zájmů je možné vybírat činnost, kterou s nimi chceme realizovat.)
 - Chceme některé skupiny klientů propojit a být realizátorem navázání jejich spolupráce?
 - Jakou konkrétní aktivitu bychom s klienty sociálních partnerů chtěli zrealizovat?
 - Jaké jsou naše finanční, materiálové možnosti, můžeme někde získat podporu pro náš projekt?

41

Tato schůzka by měla probíhat formou brainstormingu – tedy vyjmenovávání a zapisování všech odpovědí na jednotlivé otázky bez diskuze. Následovat by mělo propojení jednotlivých odpovědí a diskuze o vlastních možnostech.

Praktický příklad

- Sociální partneři vhodní k oslovení: nízkoprahový klub, domov pro seniory, domov pro osoby se zdravotním postižením, mateřské centrum, dětský domov aj.
- Nejvhodnější k propojení by byli senioři a děti (nízkoprahové centrum, dětský domov atd.).
- Možné aktivity: výlet do zoo, tematické zábavné odpoledne, netradiční olympiáda, výlet do přírody, společná kreativní tvorba, případně nastudování divadelního představení, taneční kurzy apod. Při prvním pokusu je vhodné zrealizovat jednorázovou aktivitu.

- Které z těchto aktivit jsou vhodné pro kterou skupinu klientů, případně které aktivity by byly vhodné pro propojenou skupinu.
- K jednotlivým navrženým aktivitám vedeme diskuzi – potřeba jsou finanční prostředky, materiál atd. Pokud finanční nebo materiální podporu potřebujeme, jaké jsou možnosti ji získat – oslovení vedení školy, partnerů, zda se mohou na akci finančně podílet, dále např. oslovení podniků, případně živnostníků ve městě se žádostí o sponzorský dar pro danou aktivitu, resp. s žádostí o poskytnutí potřebného materiálu, dopravy apod. Zde je důležitá role učitele, aby žákům představil grantové zdroje a nadace, které podporují aktivity mladých a kde si mohou vyzkoušet realizaci projektu podle obecně platných pravidel i nezletilí.

Následuje čas, ve kterém skupina promyslí všechny návrhy, zjistí a ověří možné zdroje, diskutuje nad náměty, osloví možné partnery atd. Řádově by mělo jít o několik dnů, maximálně dva týdny.

3. Rozdělení rolí v týmu – je vhodné vyzvat členy realizačního týmu, aby si již v této fázi rozdělili role např. takto:

- vedoucí týmu, který bude zodpovědný za všechny kroky, bude je harmonizovat a kontrolovat, seznámí s projektem ostatní žáky, bude od nich sbírat další nápady a náměty,
- komunikátor, který bude mít na starosti komunikaci s partnery,
- fundraisingový specialista, který zjišťuje finanční možnosti, zdroje.

4. Druhá schůzka realizátorů: „Co zrealizujeme“

Další setkání realizačního týmu za přítomnosti učitele. Na základě zjištěných možností dojde k jejich prezentaci, uzavření diskuze nad možnostmi a stanovení samotného projektu. V této fázi je třeba znát odpovědi na následující otázky (případně stanovit konkrétní termín pro jejich zjištění):

- Kdo: kteří klienti kterých sociálních partnerů se projektů zúčastní, resp. který sociální partner souhlasil se spoluprací)?
- Kolik: jaký počet klientů bude do projektu zapojen?
- Kdy: stanovení termínů realizace samotného projektu.

- Proč: důležitá otázka, pokud si na ni žáci neumí sami odpovědět, těžko budou k projektu motivovat jeho účastníky.
- Za kolik: potřebujeme finanční prostředky, máme je?
- Co potřebujeme: jaké materiální prostředky potřebujeme? Víme, jak je obstarat?
- S kým: jakým způsobem do realizace projektu zapojíme ostatní žáky třídy?
- Jak: jaký bude konkrétní výstup z projektu, tedy jak zveřejníme výsledky naší práce? (Je vhodné tuto část zařadit vždy, a to např. formou nástěnky s fotografiemi nebo článku na školním webu; nutný je tento bod v případě, že se projekt realizuje za podpory sponzorů, grantových programů, nadací apod.)

Poznámka 1: V této fázi by měla role učitele stále více ustupovat do pozadí, měl by být jen podporou, tím, kdo zpovzdálí monitoruje jednotlivé kroky, upozorňuje na opomenuté, povzbuzuje v případě dílčích neúspěchů, nabízí alternativní možnosti. Zodpovědnost by už v tuto chvíli měla spočívat na realizátorech projektu – žákovském týmu.

Poznámka 2: V případě, že jsou k realizaci projektu potřeba finanční prostředky, existují v podstatě dva způsoby, jak je získat. První možností je podpora z některého z mládežnických grantů – v tom případě mají sepsanu smlouvu a s prostředky hospodaří zletilý žák, který smlouvu podepsal. Druhá možnost nastává, pokud ve skupině není zletilý žák. Potom je na učiteli, aby s finančními prostředky hospodařil on a vedl o tom řádnou dokumentaci¹¹.

5. Stanovení dílčích kroků – přípravná fáze

V této fázi je postup již odvozen od charakteru zvolené aktivity. Je třeba vypsát všechny činnosti, které budou předcházet samotné realizaci aktivity (např. nakoupení materiálu, výroba pomůcek, zajištění přepravy, zajištění propagace atd.). V této fázi by měl vedoucí týmu s projektem podrobně seznámit ostatní žáky třídy a vyzvat je ke spolupráci. Je například možné nabídnout seznam všeho, co tým potřebuje zajistit, a nechat žáky, aby si podle svých možností a zájmu vybrali činnost, kterou projekt podpoří (např. výroba

¹¹ Zprostředkovat sponzora může i nezletilý žák, ale sepsování smluv a vedení účetnictví je na učiteli. Některé mládežnické granty jsou určeny i pro nezletilé, kteří projekty sepíší a nechají se zaštitit zletilým mentorem (v případě školních projektů nejčastěji učitelem), který má za finance odpovědnost.

informačního plakátu, foto- a videodokumentace, výroba pomůcek, příprava občerstvení, nákup).

Realizační tým by se měl s ostatními žáky třídy pravidelně scházet a informovat je o fázi projektu, o problémech, na které tým narazil atd. Je dobré nechat si od ostatních poradit. Případně je pak možné (ne nutné) zapojit i ostatní žáky třídy; úkoly lze dávat buď jednotlivcům, nebo skupinkám. Je však potřeba oslovit žáky s konkrétními požadavky.

Poznámka: Zde je opět významná role učitele, aby dal například ve své hodině prostor pro diskuzi, podpořil realizační tým, nabídl prostor ve svých hodinách, kdy bude možné na přípravě projektu pracovat – připravovat pomůcky, vyrábět propagační materiály apod.

6. Realizace

Fáze, při které proběhne samotná aktivita s klienty. Zúčastnit by se měli všichni žáci třídy, jimž role po předchozí domluvě určí projektový tým – např. fotograf, moderátor, průvodce klienta (jednotlivými disciplínami, kreativními činnostmi apod.)

44

Výstup a reflexe projektu

Fáze při které dojde ke zveřejnění projektu formou vytvoření nástěnky s fotografiemi, k napsání článku do školního časopisu nebo na web školy, k vytvoření prezentace apod. Ke spolupráci je možné oslovit i vyučující ostatních předmětů – především českého jazyka a ICT.

Dále by měla proběhnout reflexe činnosti, při které každý ze zapojených žáků vyvine aktivitu:

- zhodnotí ji;
- popíše svou roli v projektu a to jak se jí zhostil;
- zda a jaké měl problémy;
- co by navrhoval udělat jinak.

Jako poslední provedou reflexi členové realizačního týmu:

- popíší nové zkušenosti, které získali;
- odpoví na připomínky ostatních žáků;
- celý projekt zhodnotí.

Na závěr všichni účastníci obdrží certifikát o realizaci projektu nebo účasti na něm. Tyto certifikáty v případě využití některého z výše zmiňovaných mládežnických grantových zdrojů vydávají a nabízejí samotné nadace; případně může certifikát vydat sama škola. Certifikát může být pro žáky větší odměnou než klasické známkování, pokud si žáci vedou vlastní portfolio (viz workshop 3.6)

3.13 KONFLIKT 1: ÚVOD

Anotace

První ze souboru workshopů (13–16), který žáky seznámí s tím, co je to konflikt, jak jej lze vést, jaký (i pozitivní) význam pro jedince může mít. Součástí workshopu by mělo být vytvoření „stromu konfliktu“: každý z workshopů přispěje k vytvoření jedné části stromu; je dobré každou z částí (kořeny, kmen, koruna) po realizovaném workshopu umístit na viditelné místo (nástenku apod.).

Workshopy budou vedeny formou prožitků, sebeuvědomování, kooperace. Na tyto workshopy je vhodné využít prostor mimo třídu, nebo alespoň třídu upravit tak, aby se po ní žáci mohli volně pohybovat, sedět v kruhu, pracovat po skupinkách (nejlépe místnost s kobercem).

Všechny workshopy tohoto souboru jsou rozděleny tak, aby bylo možné je realizovat během jedné vyučovací hodiny, kromě posledního, který je určen pro dvě souvislé hodiny. Je však možné je různě spojovat, případně některé aktivity vynechávat podle toho, jak se žáci které třídy zapojují do diskuze. První workshop seznámí žáky s pojmem konflikt.

46

Cíle

- Žák diskutuje na dané téma.
- Žák tvoří myšlenkovou mapu.
- Žák zná typy konfliktu.

Časová dotace

Jedna vyučovací hodina.

Motivace: aktivita Gordický uzel¹²

Úkolem žáků je utvořit co nejtěsnější kruh tak, že se přitisknou co nejvíce k sobě. Pak každý žák zvedne nad hlavu levou ruku a snaží se uchopit volnou levou ruku někoho ze

¹² Zdroj: Neumann 2009.

spolužáků. Nesmí však uchopit ruku svého souseda zprava či zleva. Když se všichni žáci levýma rukama vzájemně drží, vydá učitel pokyn, aby totéž udělali pravou rukou, aniž by přitom pustili levou ruku, kterou již drží. Tímto se ze skupiny stane dokonale propletený gordický uzel. Úkolem žáků je uzel rozmotat, aniž by se vzájemně pustili. V průběhu hry je možné měnit způsob držení rukou, avšak při zachování stálého kontaktu.

Výstup motivace: „Poradili jsme si s tak „zamotanou“ situací, poradíme si i s konfliktem“. Kromě toho tato aktivita má i funkci icebreak – prolomí ledy a žáci jsou lépe připraveni otevřeně spolupracovat, reagovat.

Postup

1. aktivita: Všeználek – Neználek

47 Jedná se o aktivitu uplatnitelnou i v jiných tematických oblastech. Prvním krokem je rozdělení žáků do dvojic. Lze využít několika provázků (cca 1 metr dlouhých) – učitel uchopí uprostřed takový počet provázků, kolik bude dvojic a každý žák si vybere jeden konec provázku. Když učitel provázky pustí, žáci utvoří dvojice podle toho, jak je provázky spojily.

Následně si žáci ve dvojicích rozdělí, který z nich bude N a kdo V (bez dalšího určení, co to znamená). Teprve potom jim učitel sdělí, že Neználek (N) je ten, který nic neví a na všechno se ptá, Všeználek (V) zase zná na vše odpověď. Nyní je dvojice vyzvána k tomu, aby 3–5 minut vedla podle těchto pravidel rozhovor na téma „konflikt“.

Výstup aktivity: Tato forma práce může vést k tomu, že se na tematiku podívají z těch úhlů pohledů, které by učitele nemusely napadnout. Po skončení aktivity učitel vyzve Neználky, aby ostatním řekli, co se v diskuzi dozvěděli.

2. Aktivita: Myšlenková mapa na téma konflikt

Jedná se o klasickou práci s myšlenkovou mapou, která může probíhat buď ve skupinách (spojením dvou až tří dvojic z předchozí aktivity), nebo (a to v případě, že žáci s myšlenkovou mapou ještě nepracovali) tvoří všichni pod vedením učitele společnou myšlenkovou mapu. Mapu je vhodné zpracovávat na archy papíru, které budou posléze

ve třídě vyvěšeny. Jde o nalezení všech důležitých pojmů, otázek a situací, které se nějak pojí s pojmem „konflikt“. Tato hesla jsou na mapě spojena dle jejich souvislostí.

Výstup aktivity: V případě skupinových myšlenkových map mohou být jednotlivé mapy představeny, vždy by měly být vyvěšeny a sloužit jako zdroj témat, kterým se během workshopů můžeme věnovat. Vracet se k nim budeme v posledním workshopu.

3. Výkladová část

V této části budou žáci seznámeni s definicí konfliktu, je možné využít Přílohu č. 5. Vzhledem k oboru vzdělání Sociální činnost se další aktivity budou zabývat konflikty interpersonálními.

3.14 KONFLIKT 2: ZDROJE

Anotace

Druhý ze souboru workshopů, který žáky seznámí s tím, co je to konflikt, jak jej lze vést, jaký význam pro jedince může mít. Druhý workshop pomáhá objevit zdroje konfliktů – tedy jejich kořeny.

Cíle

- Žák ví, proč konflikt vzniká.
- Žák si uvědomuje různost vnímání stejných situací různými lidmi.

Časová dotace

Jedna vyučovací hodina.

Motivace

Představení stromu konfliktů: strom má kořeny – budeme zjišťovat, kde se konflikty berou, kmen znázorňuje, jak konflikty vést, a větve, na kterých porostou plody konfliktu, znázorňují to, co konflikt přináší, o co může obohatit. (Strom mohou vytvořit po dohodě s kolegou sami žáci např. při výtvarné výchově, nebo jej může připravit učitel.)

Výstup aktivity: Dnes budeme hledat kořeny konfliktu.

Postup

1. Aktivita: Hledání v myšlenkových mapách

Žáci jsou vyzváni, aby v myšlenkových mapách z minulé hodiny vyhledali a zadanou barvou označili ty pojmy, které považují za zdroje (kořeny) konfliktu – tedy to, proč vůbec konflikt vzniká.

Výstup aktivity: diskuze nad označenými pojmy. Vhodné je zdůraznit, že konflikt vzniká na základě střetu dvou názorů, postojů a hodnot, které jsou rozdílné. Proč jsou ve stejné situaci názory a postoje dvou osob různé, naznačí další aktivity.

2. Aktivita: Jak to kdo slyší

Žáci mají k dispozici papír a fix. Na papír malují obrázek podle následujícího zadání (doplňující otázky nejsou povoleny):

Namaluj ovál, pod něj namaluj druhý ovál. Oba ovály spoj dvěma přímkami. Na jednu přímkou namaluj obrácené písmeno J. Nad horní ovál namaluj spirálu.

Současně se žáky maluje i učitel a to tak, aby žáci jeho kresbu neviděli; viz Příloha č. 6. Poté si všichni žáci i učitel obrázky ukážou a následuje diskuze.

Možné otázky pro diskuzi:

- Proč naše obrázky nejsou shodné? (Nedostatek informací, nepřesné zadání...)
- Jak se mohlo zadání změnit, aby si obrázky byly podobnější?
- Mají oba lidé, kteří jsou v konfliktu, stejné informace?
- Můžete uvést příklad, kdy jste byli v konfliktu jen z toho důvodu, že jste neměli stejné informace nebo jich měli nedostatek?

50

3. Aktivita: Jak tomu kdo rozumí

Použijeme papír z předchozí aktivity, který žáci podle pokynů skládají napůl a vždy odtrhnou dva rohy, znovu napůl a utrhnout dva rohy – tak dlouho, dokud to dovolí tloušťka papíru. Poté papír rozloží a porovná obrázce, které jim vznikly.

Výstup aktivity: v tomto případě by žáci již sami měli přijít na to, že se jedná o stejný princip jako v předchozí aktivitě – nepřesné a nedostatečné informace, které zpracuje každý jinak, proto i výsledek je jiný.

3. Aktivita: Jak to kdo vidí

Žákům jsou rozdány obrázky optických klamů¹³. Každý z žáků má za úkol napsat, co na obrázku vidí. Čas na prostudování obrázků je možné omezit, např. jen na pět sekund.

¹³ Tyto obrázky jsou v hojné míře k nalezení na internetu (např. hlava indiána – eskymák, dvě tváře – kalich apod.)

Poté žáci představí, co si napsali. Potom je třeba nechat dostatečný čas na to, aby ti, kteří v obrázku spatřili pouze jednu z možností, mohli zaměřit svou pozornost i na druhou variantu. Je možné, že druhou z variant někteří žáci spatřit nedokážou.

Výstup aktivity: učitel žákům vysvětlí, že pokud se jedinec na obrázek zaměří jedním způsobem, je pro něj obtížné (často i nemožné) vidět na obrázku něco jiného. Stejně je to i v případě konfliktních situací – různí lidé mají různý úhel pohledu a je pro ně obtížné připustit, že druhý člověk stejnou situaci vidí úplně jinak. Žáci mohou uvádět konkrétní situace, kdy viděli situaci jinak než jejich rodiče, kamarádi apod., což vedlo ke vzniku konfliktní situace.

Ukončení

Do kořenů stromu konfliktů jsou zaznamenány jeho zdroje tak, jak je žáci objevili v předchozích aktivitách – rozdíly ve vnímání, postojích, hodnotách nebo názorech.

Poté je zadán domácí úkol: žákům jsou rozdány pracovní listy, viz Příloha č. 7. Jsou vyzváni, aby řešení nesdělovali ostatním, pokud ho znají nebo na něj sami přijdou.

3.15 KONFLIKT 3: VEDENÍ KONFLIKTU

Anotace

Soubor workshopů, který žáky seznámí s tím, co je to konflikt, jak jej lze vést, jaký (i pozitivní) význam pro jedince může mít. Třetí workshop pracuje s kmenem stromu – tedy s tím, jak konflikt vést.

Cíle

- Žák rozpozná, že je v konfliktu.
- Žák si uvědomuje, že negativní pocity, které souvisí s konfliktem, se týkají obou zúčastněných stran.
- Žák zažije situaci, která vyžaduje volbu kompromisu.

Časová dotace: Jedna vyučovací hodina.

52

Motivace

Kontrola domácího úkolu a případné objasnění řešení.

Výstup: proč se někomu nepodařilo najít řešení? Nechali se svázat určitými hranicemi (např. tím, že hvězdičky tvoří čtverec), a to jim nedovolilo pustit se mimo ně. I vedení konfliktních situací často vyžaduje vystoupit ze zažitých stereotypů a hledat jiná, dosud neznámá řešení.

Postup

1. Aktivita: Rozpoznání konfliktu

Konflikt doprovázejí většinou negativní pocity, ale i vnější tělesné projevy, způsoby chování. Žákům je rozdán pracovní list, viz Příloha č. 8, a jsou vyzváni k tomu, aby svou značkou¹⁴ označili ty pocity nebo projevy, se kterými se ztotožňují. Do prázdných okének

¹⁴ Každý žák může mít buď svou barvu fixy, nebo značku, kterou si předem určí.

mohou dopsat pocity a postoje, které nejsou v nabídce, ale které dotyčný žák také prožívá nebo pociťuje.

Výstup aktivity: Aby se konflikt mohl vést¹⁵, musí se umět rozpoznat, to znamená zaregistrovat signály, které vysílá tělo, když zjistí, že je člověk v konfliktu.

2. Aktivita: Jsme na tom stejně

Žáci pracují s listem z 1. aktivity, volně se pohybují po místnosti a zaznamenávají do příslušných polí svých listů značky spolužáků. Může být zajímavé, pokud se zapojí i učitel. Ukáže se, že stejné pocity a postoje prožívají při konfliktech i ostatní. Po ukončení aktivity proběhne diskuze.

Možné otázky pro diskuzi:

- Co jste při této aktivitě zjistili?
- Překvapilo vás něco?
- Bude se vám teď konflikt lépe zvládat, když víte, že na tom jsou obě strany stejně?

53

3. Aktivita: Letadlo aneb hledání kompromisu

Bez předchozího varování učitel začne chodit po třídě a hlasitě opakovat: „Na naší zemi se řítí meteorit. Za dvě minuty se připravte k nástupu do letadla, které vás přepraví na bezpečné území. Sbalte si do zavazadla deset nejdůležitějších věcí a seřadte se u dveří k nástupu.“

Potom učitel rozdává žákům papíry, na které mají žáci svých 10 nejdůležitějších věcí zaznamenat. Na další případné dotazy učitel nijak nereaguje, pouze automaticky jako amplion opakuje hlášení a upozorňuje na zkracující se čas. Záměrně udržuje napjatou situaci bez přísunu dalších informací. Po dvou minutách, kdy by žáci měli být připraveni v řadě u dveří, učitel vystoupí a ohlásí: „Zjistili jsme, že naše letadlo je přetížené, prosím

¹⁵ „Vést“ je lepší výraz než „řešit“, protože ne každý konflikt má řešení, ale vést se dá každý.

vyberte každý ze svého zavazadla jen tři věci. Poté nastupte do letadla a posadte se.“
Učitel ukáže na židle v kruhu (z minulé aktivity).

Výstup aktivity: Diskuze bude vedena tak, že v tomto případě není důležité to, co si žáci do zavazadla sbalili, ale to, že zažili situaci, kdy se museli rozhodnout ve vypjaté atmosféře a na základě omezeného množství informací: nevěděli, kam letí, jak dlouho tam budou, jestli se „věcmi“ rozumí např. i ostatní lidé nebo zvířata apod. Tato situace je podobná konfliktu – nemáme dostatečné množství informací, prožíváme napětí a nepříjemné pocity, musíme hledat různá řešení a z nich potom umět vybrat jen některá. To znamená, že musíme být připraveni něčeho se vzdát proto, abychom mohli úspěšně dosáhnout cíle. Žáci pak mohou hovořit o různých konfliktních situacích a navrhnout různá kompromisní řešení.

4. Aktivita: Dva osli

Žáci nebo menší skupiny žáků mají k dispozici rozstříhaný obrázek z Přílohy č. 9. Jejich úkolem je seřadit obrázky tak, aby příběh dával smysl. Pokusí se vymyslet pro obrázek název – slogan, který souvisí s tematikou konfliktu.

54

4. Ukončení

Do kmenu stromu konfliktů jsou zaznamenány kroky jeho vedení:

- rozpoznání svých pocitů a projevů;
- předpokládání pocitů a projevů druhého;
- navrhování všech možných řešení, které situace má;
- výběr řešení, které by mohlo být přípustné pro obě strany – hledání kompromisu.

3.16 KONFLIKT 4: PLODY

Anotace

Soubor workshopů, který žáky seznámí s tím, co je to konflikt, jak jej lze vést, jaký (i pozitivní) význam pro jedince může mít. Čtvrtý workshop pracuje s plody konfliktu, tedy s tím, co nás vedení a zvládnutí konfliktu může naučit a o co nás může obohatit.

Cíle

- Žák nacvičí vedení konfliktu.
- Žák umí navrhnout kompromisní řešení.
- Žák si uvědomuje pozitivní stránky prožití konfliktu.

Časová dotace

Dvě vyučovací hodiny.

55

Motivace

Pokud žáci prošli předchozími třemi workshopy, spojuje je společné poznání toho, co je v konfliktu nepříjemné. V této části je naopak čeká to příjemné, tedy poznání toho, co nám konflikt přináší. K lepšímu výsledku může pomoci motivační aktivita, pomocí které dojde k uvědomění sounáležitosti.

Motivační aktivita: Společný pozdrav

Žáci stojí uprostřed místnosti, každý z nich podá některému spolužákovi ruku a pozdraví jej, včetně navázání očního kontaktu. Zatímco se stále drží původního partnera, vyhledají dalšího, podají mu ruku, byť nyní levou, a pozdraví se s ním. Pustit se pravou rukou mohou žáci až tehdy, když se s někým drží levou, pak vyhledají dalšího, podají mu nyní už volnou pravou ruku, pozdraví se s ním atd. Aktivita pokračuje až do chvíle, kdy ji učitel zastaví. Nesmí se tedy stát, že by se některý z žáků nedržel za ruku nikoho.

Postup

1. Aktivita: Vedení konkrétního konfliktu

Žákům je náhodně přidělena jedna z tabulek v Příloze č. 10. Je třeba rozdat tabulky tak, aby je následně bylo možné pospojovat do dvojic podle čísel¹⁶. Poté jsou žáci vyzváni, aby postupně doplňovali jednotlivé části tabulky s tím, že mají snahu situaci vyřešit, nikoli si trvat na svém z pozice moci, ale nechtějí ji ani úplně vzdát a zcela ustoupit požadavkům druhé strany.

Po uplynutí času (stačí cca 10 minut) jsou žáci vyzváni, aby si ve třídě našli partnera podle čísla situace, tzn., že se spojí 1a s 1b atd. Partneri si pak představí své návrhy řešení a snaží se z pozice své role vyjednat kompromisní řešení. Následně se všichni posadí do kruhu a představují svá řešení, jak je ve dvojici prodebatovali, případně ostatní seznámí se způsoby, jaké navrhovali, ale na kterých se nedokázali dohodnout. V takovém případě je vhodné vyzvat jiné dvojice, které řešily stejnou situaci, aby představily svá řešení; následně je dobré se zeptat první dvojice, zda by některá z představených řešení mohla přijmout. Další možná řešení mohou navrhovat i ostatní dvojice.

56

Otázky pro diskuzi:

- Vnímali jste danou situaci jako konfliktní?
- Podle čeho jste to poznali?
- Jakou roli hrála skutečnost, že jste si pojmenovali pocity druhé strany?
- Jaká možná řešení jste navrhovali?
- Věděli jste už dopředu, že některá z těchto řešení nebudou druhou stranou přijata – tedy že se jich budete muset vzdát?
- Shodli jste se v navrhovaných řešeních, která by mohla vyhovovat oběma stranám?
- Pokud ne, jak probíhala další diskuze o vyřešení situace?
- Jaké pocity vám přinesla dohoda na společném řešení?

¹⁶ Např. by se nemělo stát, že budou rozdány tři tabulky situace 3a a pouze dvě tabulky situace 3b.

2. Aktivita: Plody konfliktu

Žáci jsou vyzváni, aby na papír vypsali pocity nebo poznatky, které jim vedení konfliktu přineslo. Poté dostanou k dispozici papírky (mohou být např. ve tvaru ovoce, aby lépe ztělesňovaly „plody“); na každý z nich napíší jeden pocit nebo poznatek. Je také možné nabídnout papírky ve tvaru ovoce v několika barvách – červená pro zapsání těch nejpříjemnějších, žlutá pro pocity neutrální a zelená pro zapsání pocitů trpkých, tedy nepříjemných.

Žáci jsou předem seznámeni s tím, že až budou mít slovo, mohou říci cokoli, co je napadne ve vztahu k této aktivitě, tedy např. jaké byly jejich pocity, co říkali pocitům druhých, zda i papírky zelené barvy můžeme považovat za přínosné apod. Předávání slova probíhá tak, že učitel hodí míč jednomu z žáků, ten hovoří (ostatní nesmějí zasahovat otázkami ani poznámkami). Až se vystřídají všichni žáci, nastane prostor pro diskuzi – nyní se mohou postupně klást otázky a vznášet připomínky.

Ukončení bloku workshopů s tématem „konflikt“

57

Žáci jsou vyzváni, aby si prošli myšlenkové mapy z prvního workshopu a postupně v nich vyškrtali hesla, se kterými se během bloku workshopu setkali – otázky, na které našli odpověď. Nad nevyškrtanými hesly se může vést diskuze – pokud nelze nalézt žádnou souvislost s problematikou řešenou ve workshopech, je třeba se k nezodpovězeným otázkám vrátit, prodiskutovat je, případně neprobraná témata zařadit do výuky v dalších vyučovacích hodinách.

4. ZÁVĚREM

V úvodu této publikace byla položena otázka, jak pracovat s žáky, aby v nich byla probuzena vnitřní motivace pro práci ve zvoleném oboru. V závěru všech workshopů je reflexe, během které by si žáci měli ujasnit tematiku daného workshopu a která by měla přinést zpětnou vazbu i učitelům. Pokud má tato zpětná vazba pozitivní charakter, úkol, který si kladla tato publikace, byl splněn.

Co lze za takovou zpětnou vazbu považovat? Např. zda se při jednotlivých cvičeních žáci bavili. Hlasité projevy, živé diskuze, neshody při plnění dílčích úkolů: bylo patrné zaujetí žáků? Pak se cíl daného workshopu naplnil.

Měli žáci při zpracování analýzy klienta problémy se získáváním informací? Našli ale způsob, jak si je opatřit a jak dokument sepsat? Má dokument takovou úroveň, že by se jím mohli prezentovat? Další z cílů byly tedy splněny.

Zapojili se někteří žáci do dobrovolnické činnosti? Mají o této činnosti doklad, potvrzení? Pak jistě vznikne zajímavé a především smysluplné portfolio.

58 Uspořádali jste fiktivní výběrové řízení, kterého se alespoň někteří žáci zúčastnili? Pak oni sami jsou teď lépe připraveni na to reálné a vy víte, jakých chyb se dopouštěli a můžete s těmito chybami pracovat se všemi žáky.

Jakákoli pozitivní zpětná vazba, kterou od svých žáků učitelé dostanou, by měla být impulsem pro další dobrou práci.

5. PŘÍLOHY

PŘÍLOHA Č. 1: DOPORUČENÍ PRO ZÁZNAM Z ODBORNÉ PRAXE

Vhodné položky záznamu z odborné praxe vzhledem k výstupům workshopu 3.6:

I. Základní identifikace

Jméno, příjmení:

Třída:

Obor:

Místo konání odborné praxe:

Termín konání odborné praxe:

II. Poskytovatel odborné praxe

Název organizace:

Sídlo:

Zodpovědná osoba:

Kontakt :

Charakteristika organizace:

III. Potvrzení o řádné účasti na souviselé odborné praxi

Žák: _____

Pořadový den	Datum	Počet hodin	Stručný popis vykonávaných činností
1.			
2.			
...

Každá nepřítomnost na odborné praxi musí být řádně omluvena (doklad od lékaře, z úřadu apod.) nebo nahrazena v náhradním termínu.

Datum:

Podpis mentora:

IV. Vlastní hodnocení praxe

Souvislost vykonávaných činností s oborem vzdělání:

Získané odborné a praktické kompetence:

Komunikace a podpora ze strany mentora:

Ostatní:

V. Hodnocení žáka

Jméno žáka:

Obor vzdělání:

Organizace poskytující praxi:

Mentor odborné praxe:

Datum konání praxe:

Oblasti hodnocení

Absence, dochvilnost:

Odborné předpoklady:

Ochota učit se novému:

Schopnost spolupracovat:

Přístup k plnění úkolů:

Komunikační dovednosti:

Další:

Datum:

Podpis mentora a razítko organizace:

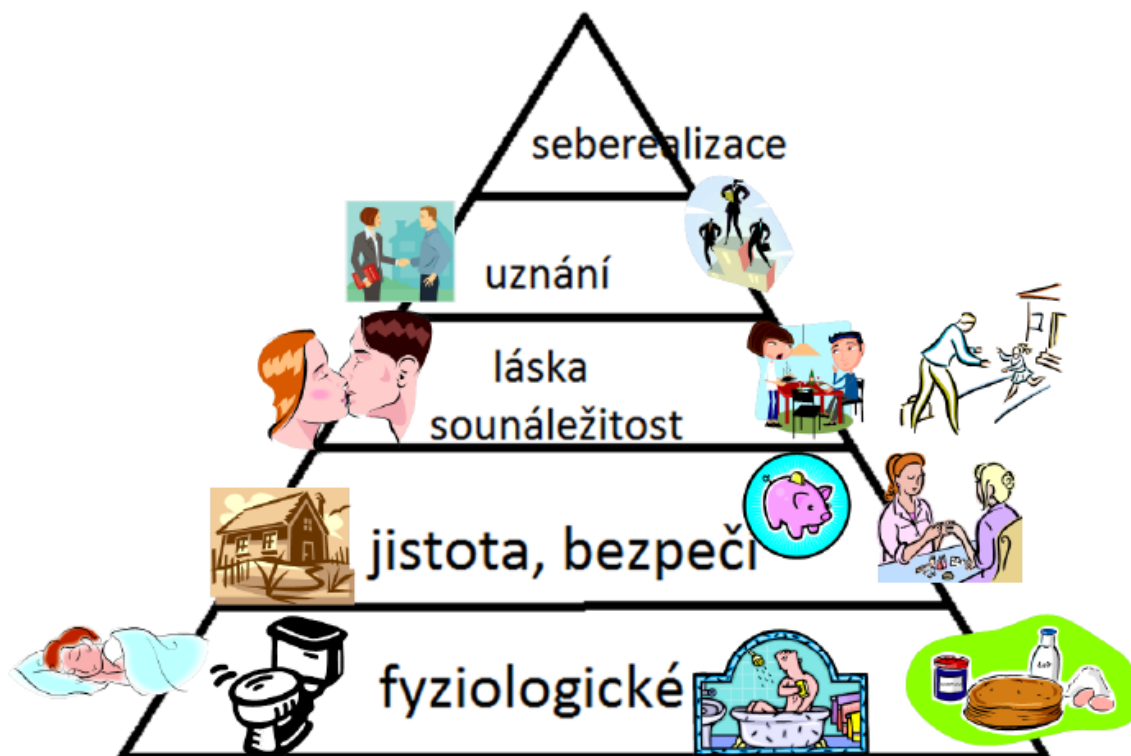
PŘÍLOHA Č. 2: VÝČET KOMPETENCÍ ABSOLVENTA OBORU SOCIÁLNÍ ČINNOST

- Osobní asistence = pomoc při stravování, osobní hygieně, pohybu a přemísťování.
- Nácvik dovedností pro zvládání péče o vlastní osobu, nácvik soběstačnosti.
- Pomoc při obstarávání osobních záležitostí – doprovod klienta na úřad, k lékaři, na vyšetření, na terapii, do jiných institucí.
- Pomoc při uspokojování psychosociálních potřeb a podpora vzdělávací činnosti klientů.
- Vyhodnocování změny zdravotního stavu, rozpoznání život ohrožujících stavů, poskytování první pomoci.
- Provádění fyzioterapeutické péče dle pokynů, aktivní a pasivní cviky.
- Edukační (vzdělávací) činnosti – nácviky dovedností (jak si namazat chleba), edukace za účelem zlepšení či udržení zdraví a kvality života, edukace klientů ve finanční oblasti.
- Tvorba individuálního plánu klienta, zprostředkování kontaktu se společenským prostředím.
- Sociální aktivizace klientů – vedení k aktivnímu využívání volného času.
- Vedení evidence, databáze a dokumentace klientů.
- Orientuje se v systému sociálních dávek, umí vyhledat potřebné informace v zákonných normách.
- Podpora sociální zdatnosti klienta, motivace klienta k zajišťování nezbytných sociálních povinností.
- Orientace v oblasti právních norem, v oblasti ekonomiky a financování sociální sféry, v oblasti řízení sociálních služeb.
- Sledování změn v oblasti sociálního zabezpečení, sociální péče, v oblasti právních norem.
- Dodržování zásad bezpečnosti práce a ochrany zdraví při práci.

Případně (nevyplývá přímo z RVP):

- Provádění základní preventivní péče (např. péče o ležícího klienta, polohování aj.).

PŘÍLOHA Č. 3: PYRAMIDA POTŘEB PODLE MASLOWA

62

PŘÍLOHA Č. 4: JAK SE KDE ŽIJE

Jak se kde žije

(napsáno Akdarem)

Akdarie

Akdaři žijí v zemi zvané Akdarie. Počasí je tu po celý rok téměř stejné: slabě větrné a vždy teplé a slunečné. Obyvatelé jsou báječní. Děti se jen málokdy hádají, dospělí společně pracují. Hlavní potravou je ovoce a zelenina, ale jejich talíře nikdy nejsou prázdné.

Kedarie

Kedaři jsou obyvatelé Kedarie. Dny jsou tu většinou velmi větrné a deštivé.

Obyvatelé jsou velmi podlí lidé. Děti na sebe pořád křičí, dospělí se často navzájem hádají. Dospělí žádnou práci nedokončí, protože místo práce jen řvou nebo spí.

PŘÍLOHA Č. 5: KONFLIKT

Konflikt (Všeobecný encyklopedický slovník)

- rozpor, nesoulad, nesouhlas, srážka, střet;
- střet anebo nevyhnutelnost volby nejméně mezi dvěma tendencemi chování, rozpor protichůdných tendencí.

Současná definice konfliktu

- vyjádření současného nároku dvou, na opačných stranách stojících zájemců o tutéž věc, ochotných o ni bojovat. Je to střet dvou anebo více do určité míry se vylučujících nebo protichůdných snah, sil a tendencí. Tito si vzájemně konkurují, konfrontují se, vzájemně se vylučují.

Klasifikace konfliktu

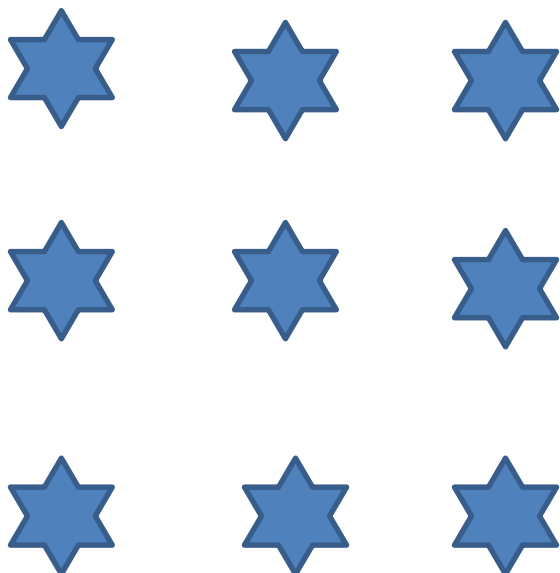
- **vnitřní konflikt (intrapersonální)** – volba mezi dvěma či více neslučitelnými cíli, staví subjekt před volbu, rozhodnutí se pro jednu z tendencí
- **vnější konflikt (interpersonální)** – střetnutí zájmů, postojů, motivů dvou či více osob

PŘÍLOHA Č. 6: JAK TO KDO SLYŠÍ

PŘÍLOHA Č. 7: SPOJTE HVĚZDIČKY

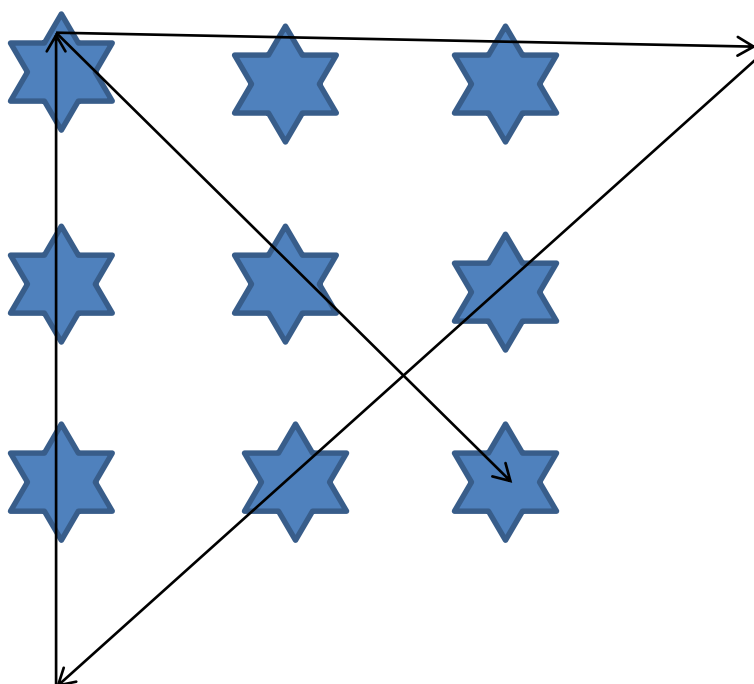
Úkol

Spojte postupně všechny hvězdičky na obrázku tak, že použijete pouze čtyři přímky a povedete je jedním tahem.

66

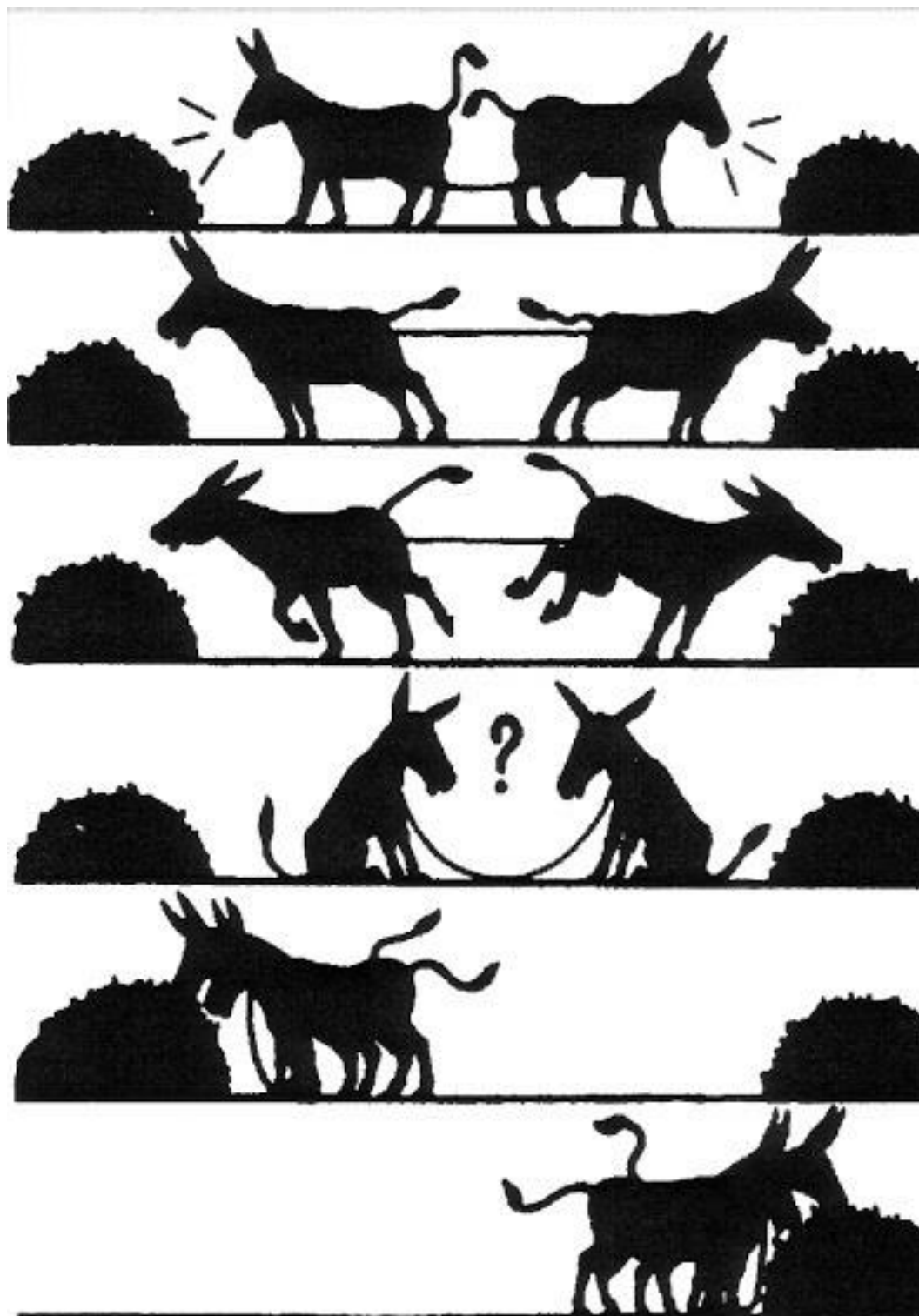
Řešení

PŘÍLOHA Č. 8: POCITY BĚHEM KONFLIKTU

Zvyšuji hlas	Potím se	Třesu se
Cítím úzkost na prsou a v krku	Dýchám rychleji	Rudnu nebo blednu
Bije mi srdce	Přestávám mluvit	Chce se mi brečet

PŘÍLOHA Č. 9: DVA OSLI¹⁷

68

¹⁷ Původní autor obrázku: QuakerPeace and Service; zdroj obrázku: http://splashbackedinburgh.blogspot.cz/2012_08_01_archive.html

PŘÍLOHA Č. 10: SITUACE

69

Situace 1a: Jsem nezletilá dcera a žádám otce, aby mi tento pátek dovolil přijít domů až po skončení diskotéky, tedy kolem druhé hodiny ranní.		Situace 1b: Jsem otec, kterého dcera žádá, aby jí tento pátek dovolil přijít domů až po skončení diskotéky, tedy kolem druhé hodiny ranní.	
Pocity a projevy, podle kterých poznám, že jsem v konfliktu		Pocity a projevy, podle kterých poznám, že jsem v konfliktu	
Pocity a projevy, o kterých se domnívám, že prožívá druhá strana.		Pocity a projevy, o kterých se domnívám, že prožívá druhá strana.	
Co chci já	Co chce druhá strana	Co chci já	Co chce druhá strana
Všechna možná řešení		Všechna možná řešení	
Můj návrh, o kterém se domnívám, že uspokojí obě strany.		Můj návrh, o kterém se domnívám, že uspokojí obě strany.	

Situace 2a: Jsem zaměstnanec, který přišel vedoucího už poněkolkáté požádat o mimořádné pracovní volno.	Situace 2b: Jsem vedoucí, kterého zaměstnanec přišel opět požádat o volno. Víím, že ten den bude obtížné za něj najít náhradu.
Pocity a projevy, podle kterých poznám, že jsem v konfliktu	Pocity a projevy, podle kterých poznám, že jsem v konfliktu
Pocity a projevy, o kterých se domnívám, že prožívá druhá strana.	Pocity a projevy, o kterých se domnívám, že prožívá druhá strana.
<div>Co chci já</div> <div>Co chce druhá strana</div>	<div>Co chci já</div> <div>Co chce druhá strana</div>
Všechna možná řešení	Všechna možná řešení
Můj návrh, o kterém se domnívám, že uspokojí obě strany.	Můj návrh, o kterém se domnívám, že uspokojí obě strany.

Situace 3a: Jsem sociální pracovnice a chci, aby moje kolegyně převzala péči problematického klienta, se kterým nevyházím.	Situace 3b: Jsem sociální pracovnice a kolegyně po mně chce, abych převzala jejího klienta, který je ale velmi problematický.
Pocity a projevy, podle kterých poznám, že jsem v konfliktu	Pocity a projevy, podle kterých poznám, že jsem v konfliktu
Pocity a projevy, o kterých se domnívám, že prožívá druhá strana.	Pocity a projevy, o kterých se domnívám, že prožívá druhá strana.
<div>Co chci já</div> <div>Co chce druhá strana</div>	<div>Co chci já</div> <div>Co chce druhá strana</div>
Všechna možná řešení	Všechna možná řešení
Můj návrh, o kterém se domnívám, že uspokojí obě strany.	Můj návrh, o kterém se domnívám, že uspokojí obě strany.

Situace 4a: Jsem dívka, která po svém partnerovi chce, aby navštívil moje rodiče. Oni si to přejí, ale on o to nestojí.	Situace 4b: Jsem partner dívky, která si přeje, abych navštívil její rodiče, i když ví, že o to nestojím.
Pocity a projevy, podle kterých poznám, že jsem v konfliktu	Pocity a projevy, podle kterých poznám, že jsem v konfliktu
Pocity a projevy, o kterých se domnívám, že prožívá druhá strana.	Pocity a projevy, o kterých se domnívám, že prožívá druhá strana.
<div>Co chci já</div> <div>Co chce druhá strana</div>	<div>Co chci já</div> <div>Co chce druhá strana</div>
Všechna možná řešení	Všechna možná řešení
Můj návrh, o kterém se domnívám, že uspokojí obě strany.	Můj návrh, o kterém se domnívám, že uspokojí obě strany.

6. LITERATURA

JEZBEROVÁ, Romana a kol.: Žákovské projekty cesta ke kompetencím. Příručka pro učitele středních odborných škol. NÚV. Praha, 2011.

NEUMANN, Jan: Dobrodružné hry a cvičení v přírodě. Portál. Praha, 2009.

PEASE, Allan: Řeč těla. Jak porozumět druhým z jejich gest, mimiky a postojů těla. Portál. Praha, 2001.

SHAPIRO, Daniel: Konflikt a komunikace, průvodce labyrintem vedení konfliktu. Open Society Institute. New York, 1995. České vydání upravili a pro vydání připravili Věra a Ivan Janíkoví.

SZEBESTOVÁ, Zdeňka a kol.: Průřezová témata ve výuce žáků odborných škol. 2. díl. Člověk a životní prostředí. Člověk a svět práce. NÚV. Praha, 2011.